

*Tuomareiden kielitaitoa koskevien  
kelpoisuusvaatimusten uudistaminen*

*Tuomareiden kielitaitotyöryhmän mietintö*

*Tuomareiden kielitaitoa koskevien  
kelpoisuusvaatimusten uudistaminen*

*Tuomareiden kielitaitotyöryhmän mietintö*

ISSN 1458-7149  
ISBN 952-466-184-5  
Oikeusministeriö  
Helsinki

# KUVAILEHTI

## OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä  
16.9.2003

|  |                |  |                                |
|--|----------------|--|--------------------------------|
| Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)<br>Tuomareiden kielitaitotyöryhmä<br>Puheenjohtaja, hallitusneuvos Heikki Liljeroos, puh. (09) 1606 7608<br>Sihteeri, erityisasiantuntija Paulina Tallroth puh. (09) 1606 7726  |                | Julkaisun laji<br>Työryhmämietintö     |                                |
|  |                | Toimeksiantaja<br>Oikeusministeriö     |                                |
|  |                | Toimielimen asettamispäivä<br>6.3.2003 |                                |
| Julkaisun nimi<br>Tuomareiden kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten uudistaminen. Tuomareiden kielitaitotyöryhmän mietintö   |                |  |                                |
| Julkaisun osat<br>kuvailulehti suomen ja ruotsin kielellä<br>luovutuskirje<br>Mietintö ja säädösehdotukset suomen kielellä<br>Yhteenveto ja säädösehdotukset ruotsin kielellä  |                |  |                                |
| Tiivistelmä<br><br>Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi tuomareiden, tuomioistuinten esittelijöiden, käräjäoikeuksien käräjäviskaalien ja notaareiden sekä tuomioistuinten sivutoimisten asiantuntijajäsenten suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista.<br><br>Esityksen mukaan sellaisen yksikielisen tuomioistuimen tuomarilta, joka nimitetään tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaan, vaadittaisiin tuomiopiirin väestön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa. Tämän lisäksi yksikielisen tuomioistuimen tuomarilta vaadittaisiin toisen kielen tyydyttävää ymmärtämistä ja tyydyttävää suullista taitoa.<br><br>Esityksen mukaan sellaisen kaksikielisen tuomioistuimen tuomarilta, joka nimitetään tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaan, vaadittaisiin tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa ja tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa.<br><br>Tuomioistuinten lainkäyttötoimintaan osallistuu myös esittelijöitä, käräjäoikeuksien käräjäviskaaleja ja notaareja sekä tuomioistuinten sivutoimisia asiantuntijajäseniä, joita ei nimitetä tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaan. Heidän asemansa tuomioistuinkokoonpanossa on kuitenkin niin merkittävä, että asianomaisissa organisaatiolaeissa on asianmukaista säätää heidän suomen ja ruotsin kielen taidostaan sen varmistamiseksi, että heillä on asian käsittelyn ja ratkaisun kannalta riittävä kielitaito. Esitykseen sisältyvät tämän vuoksi lakiehdotukset tuomareiden nimittämisestä annetun lain, hovioikeuslain, käräjäoikeuslain, korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain, hallinto-oikeuslain muuttamisesta, vakuutus-oikeuslain, työtuomioistuimesta annetun lain, markkinaoikeuslain, sotilasoikeudenkäyntilain sekä patenti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain muuttamisesta. |                |  |                                |
| Avainsanat: (asiasanat)<br><br>kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset, kielilaki, tuomareiden nimittämisestä annettu laki  |                |  |                                |
| Muut tiedot  |                |  |                                |
| Sarjan nimi ja numero<br>Lausuntoja ja selvityksiä 2003:27   |                | ISSN<br>1458-7149                      | ISBN<br>952-466-184-5          |
| Kokonaissivumäärä<br>54  | Kieli<br>suomi | Hinta                                  | Luottamuksellisuus<br>julkinen |
| Jakaja<br>Oikeusministeriö   |                | Kustantaja<br>Oikeusministeriö         |                                |

## PRESENTATIONSBLAD

## JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum  
16.9.2003

|  |  |                               |                       |
|--|--|-------------------------------|-----------------------|
| Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)<br>Tuomareiden kielitaitotyöryhmä<br>(Arbetsgrupp för lag om ändring av lag om utnämning av domare mm.)<br>Ordförande, regeringsrådet Heikki Liljeroos,<br>tfn (09) 1606 7608<br>Sekreterare, specialsakkunnig Paulina Tallroth,<br>tfn (09) 1606 7726   | Typ av publikation                     |                               |                       |
|  | Arbetsgruppsbetänkande                 |                               |                       |
|  | Uppdragsgivare                         |                               |                       |
|  | Justitieministeriet                    |                               |                       |
|  | Datum då organet tillsattes            |                               |                       |
|  | 6.3.2003                               |                               |                       |
| Publikation (även den finska titeln)<br>Tuomareiden kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten uudistaminen. Tuomareiden kielitaitotyöryhmän mietintö   |  |                               |                       |
| Publikationens delar<br>Presentationsblad på finska och svenska<br>Brev om överlåtelse<br>Betänkande och paragrafutkast på finska<br>Sammandrag och paragrafutkast på svenska  |  |                               |                       |
| Referat<br><br>I denna proposition föreslås bestämmelser om de behörighetsvillkor angående kunskaper i finska och svenska som gäller för domare, föredragande vid domstol, tingsfiskal och notarie vid tingsrätt samt sakkunnigledamot vid domstol med uppdraget som bisyssla.<br><br>Enligt förslaget skall en domare vid en enspråkig domstol, i de fall han eller hon utnämns enligt lagen om utnämning av domare, ha utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets. Dessutom kommer det att krävas att domare vid enspråkiga domstolar skall ha nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket.<br><br>Enligt förslaget skall den som enligt lagen om utnämning av domare utnämns till domare vid en tvåspråkig domstol ha utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets och nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen.<br><br>I rättskipningen deltar också föredragande vid domstolarna, tingsfiskaler och notarier vid tingsrätterna samt sakkunnigledamöter med uppdraget som bisyssla. Dessa utnämns inte enligt lagen om utnämning av domare. För sammansättningen av domstolarna har de dock en så betydande ställning att det är ändamålsenligt att föreskriva om deras kunskaper i finska och svenska i respektive organisatoriska lag för att säkerställa att deras språkkunskaper är tillräckliga för att behandla och avgöra ärenden och mål. Därför ingår det i propositionen förslag till lagar om ändring av lagen om utnämning av domare, hovrättslagen, tingsrättslagen, lagen om högsta förvaltningsdomstolen, lagen om förvaltningsdomstolarna, lagen om försäkringsdomstolen, lagen om arbetsdomstolen, marknadsdomstolslagen, militära rättegångslagen och lagen om behandling av besvärärenden vid patent- och registerstyrelsen. |  |                               |                       |
| Nyckelord  |  |                               |                       |
| Behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper, språklagen, lagen om utnämning av domare   |  |                               |                       |
| Övriga uppgifter   |  |                               |                       |
| Seriens namn och nummer<br>Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2003:27   |  | ISSN<br>1458-7149             | ISBN<br>952-466-184-5 |
| Sidoantal<br>54  | Språk<br>Finska, sammandrag på svenska | Pris                          | Sekretessgrad         |
| Distribution<br>Justitieministeriet  |  | Förlag<br>Justitieministeriet |                       |

## Oikeusministeriölle

Oikeusministeriö asetti 6.3.2003 työryhmän valmistelemaan säännöksiä tuomareiden kielitaitoa koskeviksi kelpoisuusvaatimuksiksi. Työryhmän tuli laatia hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus laiksi tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamiseksi siten, että ajanmukaiset tuomareiden kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset sisältyisivät tähän lakiin. Toimeksiannon mukaan työryhmän tuli määritellä ainakin tuomareilta edellytettävät suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin hallitusneuvos Heikki Liljeroos oikeusministeriöstä ja jäseniksi laamanni Nanny Granfelt Raaseporin käräjäoikeudesta, hallinto-oikeuden ylituomari Pekka Kainlauri Vaasan hallinto-oikeudesta, hovioikeuden presidentti Jussi Kivinen Kouvolan hovioikeudesta, kärjätuomari Kimmo Mikkola Helsingin käräjäoikeudesta, hallinto-oikeustuomari Anneli Lönnberg Helsingin hallinto-oikeudesta, vanhempi hallitussihteeri Salla Rinne

opetusministeriöstä sekä erityisasiantuntija Paulina Tallroth oikeusministeriöstä. Tallroth toimi samalla myös työryhmän sihteerinä.

Toimeksiannossa työryhmän tehtävä oli rajattu vain tuomareiden kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten laatimiseen. Tuomioistuimissa on kuitenkin runsaasti muita lainkäyttötehtäviin osallistuvia henkilöstöryhmiä. Esimerkiksi hallintotuomioistuimissa ja erityistuomioistuimissa toimii määrääjäksi nimitettäviä asiantuntijajäseniä. Ylimmissä tuomioistuimissa, hovioikeuksissa, erityistuomioistuimissa ja hallinto-oikeuksissa on esittelijöitä, jotka valmistelevat asioita ja laativat ratkaisuehdotuksia. Esittelijät saattavat myös toimia määräaikaisina tuomareina. Käräjäoikeuksissa tuomioistuinharjoittelua suorittavat notaarit toimivat käräjäoikeuksien istunnoissa puheenjohtajina samoin käräjäoikeuksien kärjäviskaalit.

Työryhmä havaitsi, että edellä mainituille henkilöstöryhmille ei ole laissa säädettyjä kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Koska he osallistuvat päätöksentekoon ja asian ratkaisemiseen tulee heiltäkin työryhmän näkemyksen mukaan edellyttää sellaista kielitaitoa, jota asian ratkaiseminen edellyttää. Tämän vuoksi työryhmä on päättänyt esittämään tuomareiden kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten lisäksi myös asianomaisten tuomioistuinten organisaatiolakien muuttamista täydentämällä niitä asiantuntijajäseniltä, esittelijöiltä, kärjäviskaaleilta ja notaareilta edellytettävillä kielitaitoa koskevilla kelpoisuusvaatimuksilla.

Työryhmä selvitti tuomioistuinten kielellisiä resursseja suorittamalla kaikille kaksikielisille ja erälle yksikielisille tuomioistuimille suunnatun kyselyn. Selvityksen perusteella tuomioistuimissa on halukkuutta palvella asiakkaita sekä suomen että ruotsin kielellä. Käytännössä kyky toimia molemmilla kielillä on kuitenkin rajoittuneempi. Kyselyyn annetuissa vastauksissa korostettiin jatkuvan kielikoulutuksen tarvetta sekä halukkuutta osallistua koulutukseen.

Työryhmän kuultavina ovat olleet Rovaniemen hovioikeuden presidentti Esko Oikarinen, Rovaniemen hallinto-oikeuden ylituomari Mauri Axelsson, Lapin käräjäoikeuden laamanni Lars Lindh, Ahvenanmaan käräjäoikeuden laamanni Kenneth Nygård sekä Ahvenanmaan hallinto-oikeuden hallinto-oikeustuomari Pehr Karlström sekä Paraisten käräjäoikeuden laamanni Charles Lindroos.

Työryhmä järjesti 28.8.2003 erillisen kuulemistilaisuuden, johon osallistuivat esittelijäneuvos Päivi Pietarinen korkeimmasta hallinto-oikeudesta, työtuomioistuimen presidentti Pekka Orasmaa, markkinaoikeustuomari Maarit Lindroos markkinaoikeudesta, pääsihteerit Erik Mickwitz sekä kielenhuoltoasihteerit Kristina Beijar suomenruotsalaisten kansankäräjien edustajina, vakuutuslaitosten laamanni Erkki Noronen sekä vakuutuslaitosten laamanni Kaius Vuoristo vakuutuslaitosten edustajina. Ahvenanmaan maakuntahallituksen edustajaa kuultiin puhelimitse ja maakuntahallitukselle toimitettiin työryhmän laatimat lainsäädännön muutosehdotukset ja varattiin tilaisuus osallistua kuulemistilaisuuteen.

Työryhmän toimeksiannon mukaan työryhmän tuli saada työnsä valmiiksi 30.6.2003 mennessä. Työn osoittaututtua ennakoitua laaja-alaisemmaksi oikeusministeriö päätti myöntää työryhmälle jatkoaikaa 30.9.2003 saakka.

Saatuana hallituksen esityksen muotoon laaditun mietintönsä valmiiksi työryhmä luovuttaa kunnioittavasti yksimielisen mietintönsä oikeusministeriölle.

Helsingissä, syyskuun 16 päivänä 2003.

Heikki Liljeroos

Nanny Granfelt

Pekka Kainlauri

Jussi Kivinen

Kimmo Mikkola

Anneli Lönnberg

Salla Rinne

Paulina Tallroth



**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuomareiden  
nimittämisestä annetun lain muuttamisesta sekä eräiden  
muiden lakien täydentämisestä tuomioistuinten henkilös-  
tön kielitaitoa koskevilla säännöksillä**

**ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ**

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi tuomareiden, tuomioistuinten esittelijöiden, käräjäoikeuksien kärjäviskaalien ja notaareiden sekä tuomioistuinten sivutoimisten asiantuntijajäsenten suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista.

Esityksen mukaan sellaisen yksikielisen tuomioistuimen tuomarilta, joka nimitetään tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaan, vaadittaisiin tuomiopiirin väestön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa, joka vastaa aikaisemman lain mukaista kielen täydellistä hallitsemista. Tämän lisäksi yksikielisen tuomioistuimen tuomarilta vaadittaisiin toisen kielen tyydyttävää ymmärtämistä ja tyydyttävää suullista taitoa.

Esityksen mukaan sellaisen kaksikielisen tuomioistuimen tuomarilta, joka nimitetään tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaan, vaadittaisiin tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa ja tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävää suullista ja

kirjallista taitoa.

Tuomioistuinten lainkäyttötoimintaan osallistuu myös esittelijöitä, käräjäoikeuksien kärjäviskaaleja ja notaareja sekä tuomioistuinten sivutoimisia asiantuntijajäseniä, joita ei nimitetä tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaan. Heidän asemansa tuomioistuin-kokoonpanossa on kuitenkin niin merkittävä, että asianomaisissa organisaatioalaeissa on asianmukaista säätää heidän suomen ja ruotsin kielen taidostaan sen varmistamiseksi, että heillä on asian käsittelyn ja ratkaisun kannalta riittävä kielitaito. Esitykseen sisältyvät tämän vuoksi lakiehdotukset tuomareiden nimittämisestä annetun lain, hovioikeuslain, käräjäoikeuslain, korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain, hallinto-oikeuslain muuttamisesta, vakuutuslainsäädännön muuttamisesta, työtuomioistuimesta annetun lain, markkinaoikeuslain, sotilasoikeudenkäyntilain sekä patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain muuttamisesta.

## SISÄLLYSLUETTELO

|   |           |
|---|-----------|
| <b>ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....</b>   | <b>1</b>  |
| <b>SISÄLLYSLUETTELO.....</b>  | <b>2</b>  |
| <b>YLEISPERUSTELUT .....</b>  | <b>4</b>  |
| 1. Johdanto.....  | 4         |
| 2. Nykytila.....  | 4         |
| 2.1. Voimassa oleva lainsäädäntö.....   | 4         |
| 2.2. Nykytilan selvitys .....   | 8         |
| 2.3. Ahvenanmaan erityisasema .....   | 8         |
| 2.4. Saamelaiden kielellisten oikeuksien toteutuminen tuomioistuimissa.....                                     | 9         |
| 2.5. Muut kielet.....   | 9         |
| 3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....  | 9         |
| 4. Esityksen vaikutukset .....  | 11        |
| 4.1. Taloudelliset vaikutukset.....   | 11        |
| 4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset.....  | 11        |
| 4.3. Ympäristövaikutukset.....  | 11        |
| 4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan .....   | 11        |
| 5. Asian valmistelu.....  | 11        |
| 6. Riippuvuus muista esityksistä.....   | 12        |
| <b>YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....</b>  | <b>13</b> |
| 1. Lakiehdotusten perustelut .....  | 13        |
| 1.1. Laki tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta.....  | 13        |
| 1.2. Laki hovioikeuslain 6 §:n muuttamisesta.....   | 15        |
| 1.3. Laki kärjäoikeuslain muuttamisesta.....  | 16        |
| 1.4. Laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 a §:n muuttamisesta.....                              | 17        |
| 1.5. Laki hallinto-oikeuslain muuttamisesta.....  | 18        |
| 1.6. Laki vakuutuslainsäädännön muuttamisesta.....  | 19        |
| 1.7. Laki työtuomioistuimesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....   | 20        |
| 1.8. Laki markkinaoikeuslain muuttamisesta.....   | 20        |
| 1.9. Laki sotilasoikeudenkäyntilain muuttamisesta .....   | 21        |
| 1.10. Laki patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain 9 §:n muuttamisesta..... | 22        |
| 2. Tarkemmat säännökset.....  | 22        |
| 3. Voimaantulo .....  | 22        |
| 4. Säättämisjärjestys .....   | 22        |

|  |           |
|--|-----------|
| <b>LAKIEHDOTUKSET.....</b>   | <b>23</b> |
| <b>Laki tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta.....</b>   | <b>23</b> |
| <b>Laki hovioikeuslain 6 §:n muuttamisesta.....</b>  | <b>24</b> |
| <b>Laki käräjäoikeuslain muuttamisesta.....</b>  | <b>25</b> |
| <b>Laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 a §:n muuttamisesta.....</b>                             | <b>26</b> |
| <b>Laki hallinto-oikeuslain muuttamisesta.....</b>   | <b>27</b> |
| <b>Laki vakuutuslain muuttamisesta.....</b>  | <b>28</b> |
| <b>Laki työtuomioistuimesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....</b>  | <b>29</b> |
| <b>Laki markkinaoikeuslain muuttamisesta.....</b>  | <b>30</b> |
| <b>Laki sotilasoikeudenkäyntilain muuttamisesta.....</b>   | <b>30</b> |
| <b>Laki patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain 9 §:n muuttamisesta.....</b> | <b>31</b> |
| <b>SAMMANDRAG PÅ SVENSKA.....</b>  | <b>32</b> |
| <b>Lag om ändring av lagen om utnämning av domare .....</b>  | <b>34</b> |
| <b>Lag om ändring av 6 § hovrättslagen.....</b>  | <b>35</b> |
| <b>Lag om ändring av tingsrättslagen.....</b>  | <b>36</b> |
| <b>Lag om ändring av 2 a § lagen om högsta förvaltningsdomstolen.....</b>  | <b>37</b> |
| <b>Lag om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna.....</b>   | <b>38</b> |
| <b>Lag om ändring av lagen om försäkringsdomstolen.....</b>  | <b>39</b> |
| <b>Lag om ändring av 6 § lagen om arbetsdomstolen.....</b>   | <b>40</b> |
| <b>Lag om ändring av marknadsdomstolslagen.....</b>  | <b>41</b> |
| <b>Lag om ändring av militära rättegångslagen.....</b>   | <b>41</b> |
| <b>Lag om ändring av 9 § lagen om behandling av besvärssärenden vid patent- och registerstyrelsen.....</b>       | <b>42</b> |

## YLEISPERUSTELUT

### 1. Johdanto

Laki valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta (149/1922) siihen tehtyine muutoksineen on kumottu 1.1.2004 voimaan tulevalla lailla julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta (424/2003). Viimeksi mainitun lain 6 §:n 2 momentin mukaan tuomarin virkaan vaadittavista kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa (205/2000). Siinä ei nykyisin ole säännöksiä kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista.

Tässä yhteydessä tuomareiden suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset on syytä arvioida uudelleen. Arvioinnin tarkoituksena on, että tuomareille asetetaan sellaiset kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset, että he suoriutuvat kielilain viranomaisille asettamista velvollisuuksista.

### 2. Nykytila

#### 2.1. Voimassa oleva lainsäädäntö

Voimassa olevan valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain mukaan tuomarilta vaaditaan yksikielisellä virka-alueella alueen väestön enemmistön kielen täydellistä hallitsemista ja toisen kielen ymmärtämistä ja välttävää suullista taitoa. Kaksikielisellä virka-alueella tuomarilta vaaditaan alueen väestön enemmistön kielen täydellistä hallitsemista ja toisen kielen suullista ja kirjallista taitoa.

Tuomioistuinten kielellisestä asemasta säädetään virka- ja itsehallintoalueiden kielellisestä jaotuksesta vuosina 2003-2012 annetun valtioneuvoston asetuksen (1174/2002) 2 §:ssä ja 8-10 §:ssä. Tuomioistuinten virka-alueet eli tuomiopiirit ovat tämän perusteella joko yksi- tai kaksikielisiä. Tämä jaotus koskee vain kansalliskieliä, suomen ja ruotsin kieltä, mutta ei alueen mahdollisia muita kielellisiä ryhmiä, esimerkiksi venäjänkielistä vähemmistöä. Esityksessä käytetään kaksikielisiä tuomioistuimia käsiteltäessä ilmaisuja tuomiopiirin väestön enemmistön kieli ja

tuomiopiirin väestön vähemmistön kieli. Symmetrian vuoksi samoja ilmaisuja käytetään osittain myös yksikielisiä tuomioistuimia käsiteltäessä, vaikka yksikielisen tuomioistuimen tuomiopiirissä ei tosiasiallisesti olisikaan toisen kansalliskielen vähemmistöä.

Vielä voimassa olevan suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta annetun asetuksen (442/1987) 1 §:n mukaan valtion virkaan vaadittava kielitaito osoitetaan joko erityisessä kielitutkinnossa taikka katsotaan saavutetuksi opintojen yhteydessä. Asetus kumoutuu uuden kielilainsäädännön voimaan tullessa 1.1.2004. Valtioneuvosto on 12.6.2003 antanut asetuksen suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtioneuvoston asetuksessa (481/2003). Sen mukaan valtioneuvoston kielitutkintojen järjestelmä säilyy pääosin ennallaan.

Käytännössä valtion virkamiehiltä vaadittava suomen ja ruotsin kielen taito osoitetaan nykyisin pääsääntöisesti korkeakoulututkinnon yhteydessä. Oikeustieteellisistä tutkimuksista annetun asetuksen (86/1996) 5 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan opiskelijan tulee oikeusnotaarin tai oikeustieteen kandidaatin tutkintoon sisältyvissä opinnoissa tai muulla tavalla osoittaa saavuttaneensa sellaisen suomen ja ruotsin kielen taidon, joka valtion virkamiehiltä vaaditaan korkeakoulututkintoa edellyttävään virkaan kaksikielisellä virka-alueella ja joka on tarpeen oman alan kannalta.

Valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (149/1922) 1 §:n mukaan virkaan, joihin vaaditaan korkeakoulussa suoritettu loppututkinto, vaaditaan virka-alueen väestön enemmistön kielen täydellisen hallinnan lisäksi kaksikielisellä virka-alueella maan toisen kielen suullista ja kirjallista taitoa ja yksikielisellä virka-alueella maan toisen kielen ymmärtämistä. Tämän yleisvaatimuksen lisäksi tuomarinvirkaan vaaditaan kuitenkin yksikielisellä virka-alueella maan toisen kielen ymmärtämistä ja sen välttävää suullista taitoa.

Vuoden 2004 alusta voimaan tulevan julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 6 §:n 1 momentin mu-

kaan valtion henkilöstöltä, jolta edellytetään säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa, vaaditaan kaksikielisessä viranomaisessa viranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Yksikielisessä viranomaisessa edellytetään viranomaisen kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa. Säännös ei kuitenkaan sovellu tuomareihin, joiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista saman lain 6 §:n 2 momentin mukaan säädetään tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa.

Tuomareiden nimittämisestä ja heidän kelpoisuusvaatimuksistaan säädetään tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa. Lain 1 §:n 2 momentin mukaan laissa tarkoitettuja tuomarinvirkoja ovat korkeimman oikeuden presidentin ja jäsenen virat, korkeimman hallinto-oikeuden presidentin ja jäsenen virat, hovioikeuden presidentin, hovioikeuden laamannin ja hovioikeudenneuvoksen virat, kärjäoikeuden laamannin ja kärjätuomarin virat, hallinto-oikeuden ylituomarin ja hallinto-oikeustuomarin virat, vakuutusosasto-oikeuden ylituomarin, vakuutusosasto-oikeuden laamannin ja vakuutusosastotuomarin virat, työtuomioistuimen presidentin ja työtuomioistuinneuvoksen virat, markkinaoikeuden ylituomarin ja markkinaoikeustuomarin virat sekä maa-oikeutena toimivan kärjäoikeuden maa-oikeusinsinöörin virat.

Hovioikeuslain (56/1994) 6 §:n 1 momentin mukaan hovioikeuden esittelijöitä ovat asessori ja viskaali. Hovioikeuksien esittelijöillä on säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena oikeustieteen kandidaatin tutkinto. Näin ollen heihin soveltuu kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 6 §:n 1 momentti. Toisaalta esittelijöiden tehtävänä on valmistella tuomioistuimen ratkaisuja eikä kielitaidon tarve tässä tehtävässä ole tuomareiden kielitaidon tarvetta vähäisempi. Tämän lisäksi esittelijät tehtävässään päteväytyvät hakemaan tuomarin virkaa. Esittelijä voidaan myös määrätä tuomarin tehtävään. Hovioikeuslain 9 §:n mukaan kokenut esittelijä voi varsin monissa asioissa toimia hovioikeuden jäsenenä. Tämän perusteella

olisi perusteltua edellyttää esittelijöiltä samaa kielitaitoa kuin tuomareilta.

Kärjäoikeuslain (581/1993) 13 a §:n mukaan kärjäoikeuksissa voi olla maa-oikeuden käsiteltäväksi säädettyjä asioita varten maa-oikeusinsinöörin virkoja. Maa-oikeusinsinöörin virkaan vaaditaan kärjäoikeuslain 13 a §:n 2 momentin mukaan teknillisessä korkeakoulussa maanmittauksen alalla suoritettu tehtävään soveltuva diplomi-insinöörin tutkinto sekä hyvä kokemus kiinteistötoimistusten suorittamisessa ja hyvä perehtyneisyys kiinteistöjen arviointiin. Maa-oikeusinsinöörit nimitetään tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaisessa järjestyksessä (1 § 2 mom. 9 kohta). Tuohon lakiin nyt lisättäväksi ehdotettavat kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset koskevat näin ollen myös heitä. Koska maa-oikeusinsinöörien koulutusta koskevat kelpoisuusvaatimukset kuitenkin sisältyvät kärjäoikeuslakiin, on selkeyden vuoksi asianmukaista säännellä heidän kielitaitoaan koskevista kelpoisuusvaatimuksista samassa laissa. Nämä kelpoisuusvaatimukset vastaisivat tuomareiden nimittämisestä annettuun lakiin sisällytettäviä kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

Kärjäoikeuslain 4 §:n mukaan kärjäoikeuksissa voidaan oikeustieteen kandidaatille järjestää mahdollisuus tuomioistuinharjoitteluun notaarina. Notaariksi pyrkivä hakeutuu suorittamaan tuomioistuinharjoitteluaan suoraan valitsemaansa kärjäoikeuteen. Määräyksen notaariksi antaa laamannin esityksestä hovioikeus, jolloin laamannin tehtävänä on pidetty sen varmistamista, että notaariksi pyrkivällä on riittävä kielitaito. Notaariin soveltuu kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 6 §:n 1 momentti. Voimassa olevasta lainsäädännöstä ei kuitenkaan käy ilmi, määräytyykö notaarilta vaadittava kielitaito sen kärjäoikeuden kielellisen aseman mukaan, johon hänet on määrätty notaariksi, vai hovioikeuspiirin kielellisen aseman mukaan. Kärjäoikeuslakiin ei sisälly nimenomaisia notaarin kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Notaarilta on kuitenkin käytännössä vaadittu vastaavaa kielitaitoa kuin samankielisen tuomioistuimen tuomarilta. Notari suorittaa tuomioistuinharjoittelun pätevytykseen

tuomarin virkaan. Hän osallistuu lainkäyttötehtäviin ja toimii tuomarina istunnoissa. Näin ollen on perusteltua soveltaa häneen myös kielitaidon osalta samoja kelpoisuusvaatimuksia kuin tuomareihin.

Käräjäoikeuslain 3 a §:n mukaan käräjäoikeudessa voi olla käräjäviskaalin virkoja. Käräjäviskaalin säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen kandidaatin tutkinto. Käräjäviskaali on monissa asioissa ilman eri määräystä toimivaltainen toimimaan tuomarina ja näin ollen on perusteltua soveltaa häneen samoja kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia kuin tuomareihin.

Myös käräjäoikeuksissa toimivista maallikkojäsenistä eli lautamiehistä säädetään käräjäoikeuslaissa. Lautamiehet valitsee kunnanvaltuusto. Käräjäoikeuslain 7 §:n 2 momentin mukaan kunnassa valittavien lautamiesten tulee mahdollisimman tasapuolisesti edustaa kunnan väestöä, muun muassa väestön kielijakaumaa. Lautamiehille ei tähän mennessä ole asetettu kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että lautamieheksi valittavilla henkilöillä on tehtävän suorittamiseksi vaadittava riittävä kielitaito. Käräjäoikeudella on vastuu huolehtia lautamiesten istunkokoonpanosta siten, että kukin kokoonpano vastaa käsiteltävän asian kielisuhteita.

Korkeimmassa oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa esittelijöillä on valtion virkamieslain (750/1994) 48 §:n mukaan tuomarin status. Korkeimmasta oikeudesta annetun lain (74/1918) 8 §:n mukaan ja korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain (74/1918) 9 §:n 2 momentin mukaan esittelijöiden kelpoisuusvaatimuksista ja nimitysmisperusteista on voimassa, mitä tuomareiden nimitysmisestä annetussa laissa säädetään. Näin ollen esittelijöihin soveltuvat tuohon lakiin nyt lisättäväksi ehdotettavat kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset, vaikka esittelijöitä ei nimitetäkään tuon lain mukaan.

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa eräiden asioiden käsittelyyn ja ratkaisemiseen osallistuu lainoppineiden jäsenten lisäksi sivutoimisia asiantuntijajäseniä, jotka ovat joko ympäristöasiantuntijaneuvoksia tai yli-insinöörineuvoksia. Ympäristöasiantuntijaneuvosten kelpoisuusvaatimuksena on kor-

keimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 a §:n 3 momentin mukaan soveltuva ylempi korkeakoulututkinto tekniikan tai luonnontieteiden alalta sekä perehtyneisyys sovellettavan lainsäädännön alaan kuuluviin tehtäviin. Yli-insinöörineuvosten kelpoisuusvaatimuksena on patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain (576/1992) 9 §:n mukaan teknillisen korkeakoulun loppututkinto ja perehtyneisyys patenttiasioihin. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan ympäristöasiantuntijaneuvoksilla ja yli-insinöörineuvoksilla ei ole kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

Hallinto-oikeudessa osallistuu eräiden asiaryhmien käsittelyyn ja ratkaisemiseen lainoppineiden jäsenten lisäksi asiantuntijajäsen. Hallinto-oikeuksien asiantuntijajäsenistä säädetään hallinto-oikeuslain (430/1999) 7–9 §:ssä. Asiantuntijajäsenen säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena on hallinto-oikeuslain 8 §:n 2 momentin mukaan korkeakoulututkinto. Valtioneuvosto määrää nämä sivutoimiset asiantuntijajäsenet ja näille varajäsenet oikeusministeriön esittelystä. Asiantuntijajäseniin ei näin ollen sovelleta tuomareiden nimitysmisestä annettua lakia, vaikka he toimivat ratkaisemassaan asiassa tuomarin vastuulla. Asiantuntijajäseniin ei myöskään sovellu julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 6 §:n 1 momentti, koska he eivät ole virka- tai palvelussuhteessa vaan toimivat asiantuntijamääräyksen perusteella. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan asiantuntijajäsenillä ei näin ollen ole kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

Hallinto-oikeuslain 5 §:n 2 momentin mukaan vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisten asioiden käsittelemiseen ja ratkaisemiseen osallistuvat tekniikan ja luonnontieteiden alan hallinto-oikeustuomarit nimitetään tuomareiden nimitysmisestä annetun lain mukaisessa järjestyksessä (1 § 2 mom. 5 kohta). Viimeksi mainittuun lakiin nyt lisättäväksi ehdotettavat kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset koskevat näin ollen myös heitä.

Hallinto-oikeuslain 10 §:n mukaan hallinto-oikeuden esittelijöitä ovat hallinto-oikeussihteerit ja notaarit. Hallinto-oikeussihteereillä on säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena oikeustieteen kandidaatin tut-

kinto ja notaareilla virkaan soveltuva korkeakoulututkinto. Näin ollen kaikkiin esittelijöihin soveltuu kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 6 §:n 1 momentti. Toisaalta esittelijöiden tehtävänä on valmistella tuomioistuimen ratkaisuja eikä kielitaidon tarve tässä tehtävässä ole tuomareiden kielitaidon tarvetta vähäisempi. Tämän lisäksi hallinto-oikeussihteerit tehtävässään pätevätyvät hakemaan tuomarin virkaa. Esitetyn perusteella olisi perusteltua edellyttää esittelijöiltä samaa kielitaitoa kuin tuomareilta.

Vakuutuslain (132/2003) 2 §:n 2 momentin mukaan vakuutusvoimassa on lakimiesjäsenien lisäksi sivutoimisia lääkärijäseniä, työoloja tai yritystoimintaa tuntevia jäseniä sekä sotilasvamma-asioita tuntevia jäseniä. Valtioneuvosto määrää asiantuntijajäsenet oikeusministeriön esityksestä laissa tarkemmin säädettyin perusteella (4 § 2 mom., 5 § 2 mom., 11–12 §). Lain 4 §:n 1 momentin mukaan lääkärijäsenien ja lääkärivarajäsenien tulee olla laillistettuja lääkäreitä. Heille ei ole säädetty kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Lain 5 §:n mukaan muilla asiantuntijajäsenillä tulee olla työolojen tai yritystoiminnan tuntemus taikka sotilasvamma-asioiden tuntemus. Näillekään asiantuntijajäsenille ei ole asetettu kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

Työtuomioistuimesta annetun lain (646/1974) 2 §:n mukaan tasavallan presidentti nimittää työtuomioistuimen presidentin ja jäsenet. Työtuomioistuimen presidentin ja työtuomioistuinneuvoksen nimittämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa. Tämä koskisi ehdotetun lain voimaan tultua myös kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Työtuomioistuimen kahden jäsenen tulee lain 2 §:n 2 momentin mukaan olla tuomarin virkaan vaadittavan tutkinnon suorittaneita ja työoloihin perehtyneitä. Näiden sivutoimisten jäsenien kielitaidolle ei kuitenkaan ole asetettu kelpoisuusvaatimuksia. Edelleen työtuomioistuimessa on lain 2 §:n 3 momentin mukaan kahdeksan työsuhteisiin perehtynyttä ja neljä virkasuhteisiin perehtynyttä jäsentä. Kullekin jäsenelle nimitetään varajäsenet samalla tavalla. Näille 3 momentin mukaan

nimitettäville sivutoimisille jäsenille ei ole asetettu koulutusta tai kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

Markkinaoikeuslain (1527/2001) 4 §:n mukaan markkinaoikeudessa asian käsittelyyn osallistuu lainoppineiden jäsenten lisäksi sivutoimisia asiantuntijajäseniä, jotka valtioneuvosto määrää oikeusministeriön esittelystä. Lain 5 §:n 2 ja 3 momentissa luetaan asiantuntijajäsenten kelpoisuusvaatimukset, joihin kuuluu mm. ylempi korkeakoulututkinto. Markkinaoikeuslain mukaan asiantuntijajäsenillä ei kuitenkaan ole kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

Markkinaoikeudessa on myös markkinaoikeussihteereitä, joilla on lain 7 §:n 1 momentin mukaan säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena oikeustieteen kandidaatin tutkinto. Heihin soveltuu julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 6 §:n 1 momentti.

Sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 1 §:n mukaan sotilasoikeudenkäyntiasiat käsitellään yleisissä alioikeuksissa sen mukaan kuin lailla erikseen säädetään, sekä muutoksenhakuasiat Helsingin hovioikeudessa ja edelleen korkeimmassa oikeudessa. Alioikeus käsittelee sotilasoikeudenkäyntiasian kokoonpanossa, jossa on puheenjohtajan lisäksi kaksi sotilasjäsentä (3 § 1 mom.). Hovioikeudessa ja eräin varauksin korkeimmassa oikeudessa on sotilasoikeudenkäyntiasian käsittelyssä säännönmukaisen kokoonpanon lisäksi mukana kaksi sotilasjäsentä (3 § 2 ja 3 mom.). Sotilasoikeudenkäyntilain 10 §:n mukaan alioikeuden sotilasjäsenistä toisen tulee olla upseeri ja toisen opistoupseeri, aliupseeri tai sotilasammattihenkilö taikka miehistöön kuuluva sotilas. Hovioikeuden sotilasjäsenen tulee olla vähintään majurin arvoinen upseeri ja korkeimman oikeuden sotilasjäsenen vähintään everstin arvoinen upseeri. Voimassa olevassa laissa sotilasjäsenille ei asetettu kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

Tuomioistuinten kansliahenkilökunnan kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään erikseen valtioneuvoston asetuksella. Oikeusministeriö valmistelee asetuksen siten, että se tulee voimaan samanaikaisesti uuden kielilain ja siihen liittyvän lainsäädännön kanssa.

## 2.2. Nykytilan selvitys

Esityksen valmistelun yhteydessä suoritettiin nykytilan kartoitus kaikille kaksikielisille tuomioistuimille ja eräille yksikielisille tuomioistuimille suunnatun, tuomioistuinten kielellisiä resursseja koskevan kyselyn muodossa.

Kyselyn vastausten arviointi osoittaa, että tuomioistuimissa on halukkuutta palvella asiakkaita sekä suomen että ruotsin kielellä. Käytännössä kyky toimia molemmilla kielillä on kuitenkin rajoittuneempi. Tämä johtuu muun muassa siitä, että virka-alueen väestön vähemmistön kielen taidon taso usein laskee kielen käyttötarpeen ja ylläpidon vähäisyyden takia. Kyselyyn annetuissa vastauksissa korostettiin jatkuvan kielikoulutuksen tarvetta sekä koulutukseen osallistumisen halukkuutta. Hyvä kielitaito tulisi vastausten mukaan myös ottaa huomioon palkkauksessa, ts. molempien kielten taitoaan ylläpitävän tulisi paremman palkkauksen myötä kokea, että kielitaidolla on merkitystä hänen virkakelpoisuudelleen.

Nykytilan kartoittamiseksi tehdyn kyselyn vastausten perusteella arvioiden tuomioistuinten kieliresurssit olivat yleisesti ottaen riittävät tuomioistuimissa, joiden tuomiopiiri on koko maa.

Käräjäoikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa kieliresurssien riittävyys vaihteli. Tuomioistuimen virka-alueen vähemmistön kielen taito on puutteellisin yksikielisesti suomenkielisissä tuomioistuimissa. Kuitenkin myös kaksikielisissä enemmistöltään suomenkielisissä tuomioistuimissa, joissa kokonaisuutena on valmius käsitellä asioita virka-alueen vähemmistön kielellä, on huomattava osa tuomareita, joilla lain edellyttämästä muodollisesti riittävästä kielitaidosta huolimatta ei ole käytännössä sellaista kielitaitoa, jota asian käsittely tai muu tehtävien suorittaminen, esimerkiksi kuulustelujen toimittaminen tai asiakirjojen lukeminen virka-alueen vähemmistön kielellä edellyttäisi.

Kyselyssä selvitettiin myös tuomioistuinten tarvetta käyttää ulkopuolista tulkkaus- ja käännösapua. Vastauksista kävi ilmi, että myös kaksikieliset tuomioistuimet jossakin määrin joutuvat turvautumaan ulkopuoliseen tulkkaus- ja käännösapuun.

Edelleen on huomattava, ettei asioista, jotka käsitellään yhdellä kielellä, mutta joissa tosiasiallisesti käytetään sekä suomea että ruotsia, ole tilastotietoa. Tällaisia kaksikielisiä asioita ovat asiat, joissa esimerkiksi asianosainen tai todistaja käyttää asian käsittelykielestä riippumattomasti oikeuttaan käyttää omaa kieltään tai joissa otetaan vastaan sekä suomen- että ruotsinkielisiä asiakirjoja. Myös kaksikieliset asiat edellyttävät tuomarilta kykyä toteuttaa kielellisiä oikeuksia riippumatta siitä, onko kysymyksessä yksi- tai kaksikielinen tuomioistuin.

## 2.3. Ahvenanmaan erityisasema

Ahvenanmaan maakunta ja sen 16 kuntaa ovat yksikielisesti ruotsinkielisiä. Myös maakunnassa toimivat tuomioistuimet, Ahvenanmaan käräjäoikeus ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuin, sekä muut valtion viranomaiset toimivat ruotsin kielellä. Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 37 § sisältää kuitenkin Ahvenanmaan suomenkielistä vähemmistöä sekä mannersuomalaisia koskevan säännöksen, jolla turvataan Suomen kansalaisen oikeus käyttää suomea maakunnassa toimivassa tuomioistuimessa ja muussa valtion viranomaisessa.

Uuden kielilain 7 §:n mukaan Ahvenanmaan maakuntaa koskevat kielisäännökset sisältyvät Ahvenanmaan itsehallintolakiin. Näin ollen Ahvenanmaa jää kielilain ja julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain soveltamisalan ulkopuolelle. Näiden lakien nojalla annetut säännökset valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta eivät sovellu Ahvenanmaan maakunnassa valtion palveluksessa oleviin henkilöihin. Ahvenanmaan itsehallintolain 42 §:n 1 momentin mukaan maakunnassa valtion palveluksessa olevalta henkilöltä vaadittavasta kielitaidosta säädetään maakuntahallituksen suostumuksin asetuksella.

Ahvenanmaan käräjäoikeuden ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen tuomarit nimitetään tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaisessa järjestyksessä (1 § 2 mom. 4 ja 5 kohdat). Tämän vuoksi ehdotetaan lain kielitaitovaatimuksia koskevaan pykälään otettavaksi viittaussäännös Ahvenanmaan itsehallintolain nojalla annettavaan ase-



tukseen, jolla Ahvenanmaalla sijaitsevien tuomioistuinten tuomareiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään.

Asetus maakunnassa valtion palveluksessa olevalta henkilöltä vaadittavasta kielitaidosta valmistellaan siten, että se tulee voimaan samanaikaisesti ehdotettujen lakien ja uuden kielilain kanssa 1.1.2004.

#### **2.4. Saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutuminen tuomioistuimissa**

Saamelaiset ovat perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan alkuperäiskansa, jolla on oikeus ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan. Oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisissa säädetään saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetussa laissa (516/1991). Lain uudistaminen on vireillä oikeusministeriössä ja uuden saamen kielilain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2004. Tuomareille ei ole voimassa olevan lainsäädännön mukaan saamen kielen taitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Saamelaisten oikeus käyttää kieltään tuomioistuimissa ja saada toimituskirja omalla kiehellään on muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta käytännössä toteutettu tulkkia ja kääntäjää apuna käyttäen. Täytettäessä tuomarinvirkaa saamelaisten kotiseutualueella (Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnat sekä Sodankylässä sijaitseva Lapin paliskunnan alue, ks. saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetun lain 2 §:n 2 momentti) hakijan saamen kielen taito katsotaan erityiseksi ansioksi, vaikei se olisikaan viran kelpoisuusehtona (24 §:n 1 momentti). Sisällöltään vastaava säännös tulee sisällymään myös valmisteilla olevaan saamen kieltä koskevaan lakiin. Ratkaisua, jonka mukaan saamelaisten kotiseutualueella toimivien virkamiesten, muun muassa tuomareiden, saamen kielen taito luetaan erityiseksi ansioksi myös tulevaisuudessa, voidaan pitää myönteisenä saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi. Esityksessä ei näin ollen esitetä säädettäväksi tuomareille saamen kielen taitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

#### **2.5. Muut kielet**

Tuomareille ei ole asetettu muiden kielen taitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Oi-

keudenkäymiskaaren 4 luvun 1 §:n ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 6 a luvun 1 §:n mukaan tuomioistuimen on asian käsittelykielenä käytettävä suomen tai ruotsin kieltä, minkä lisäksi saamelaisten kotiseutualueella asian käsittelykielenä voi olla saamen kieli. Hallintolainkäyttölakiin (586/1996) ei sisälly vastaavaa säännöstä, mutta sekä hallinnossa että hallintolainkäytössä käytetään perinteisesti maan kansalliskieliä. Tässäkään esityksessä ei ole katsottu tarpeelliseksi asettaa tuomareille muita kieliä koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Tuomareilla on kuitenkin kielilain 2 §:n 3 momentin mukaan mahdollisuus antaa kielilain vaatimuksia parempaa kielellistä palvelua, esimerkiksi ottaa vastaan vieraskielisiä asiakirjoja vaatimatta niiden kääntämistä suomen tai ruotsin kielelle, jollei kääntäminen asian käsittelemiseksi ja ratkaisemiseksi ole tarpeen eikä kääntämättä jättäminen vaaranna muiden oikeusturvaa (ks. PeVM 9/2002).

#### **3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset**

Esityksen tarkoituksena on säätää tuomareiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa. Tavoitteena on tarkistaa tuomareiden kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset sellaiselle tasolle, jota perustuslain ja uuden kielilain säännökset kielellisten oikeuksien toteuttamisesta edellyttävät ja joka on sopuinnussa julkisyhteisöjen muulta korkeakoulutuksen saaneelta henkilöstöltä vaadittavan kielitaidon kanssa.

Uusi kielilaki ja siihen liittyvä lainsäädäntö ei sinänsä edellytä tuomareiden kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten yleistä laajentamista. Kokonaisuutena arvioiden ja ottaen huomioon nykytilan kartoituksen tulokset voimassa olevat suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat muodolliset kelpoisuusvaatimukset ovat pääosin riittävät. Kahden kielen käyttämisen tarve on suurempi kaksikielisissä tuomioistuimissa, mutta myös yksikielisissä tuomioistuimissa ilmenee tarvetta ainakin toisen kielen ymmärtämiselle ja tietyn asteiselle suulliselle taidolle. Yksikielinen tuomioistuin voi tosin käyttää apunaan tulkkia ja

käännättää asiakirjoja ulkopuolisella kääntäjällä. Prosessin johtaminen ja tehokas kieliläisistä oikeuksista huolehtiminen esimerkiksi kaksikielisissä asioissa edellyttävät kuitenkin käytännössä vähintään virka-alueen vähemmistön kielen tyydyttävää taitoa.

Nykytilan kartoitus osoittaa, että tuomioistuimissa suhtaudutaan yleisesti ottaen myönteisesti palvelujen antamiseen suomen ja ruotsin kielellä. Tuomareiden suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten korottaminen ei siten ole tarkoituksenmukainen keino kielilain vaatimusten toteuttamiseksi. Kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset on myös asetettava realistiselle tasolle huomioon ottaen tuomareiden todellinen kielitaito.

Kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten asettaminen on kuitenkin vain yksi tapa huolehtia siitä, että tuomioistuimissa on niin suomen kuin ruotsin kielen taitoista henkilöstöä ja että molempien kieliryhmien oikeusturva taataan perustuslain ja kielilain edellyttämällä tavalla. Julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 2 §:n mukainen viranomaisen velvollisuus huolehtia henkilöstönsä kielitaidosta koskee myös tuomioistuinta. Tämä velvollisuus koskee muun muassa tuomareiden ja tuomioistuinten muun henkilöstön kielitaidon ylläpitämistä. Käytännön kielitaitoa voidaan kohottaa ja ylläpitää muun muassa koulutusta järjestämällä tai omaehtoista kielikoulutusta tukemalla. Edelleen julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 3 §, jonka mukaan virkaa täytettäessä ja muuhun palvelussuhteeseen otettaessa on varmistauduttava siitä, että palvelukseen otettavalla on työtehtävien edellyttämä kielitaito, koskee myös tuomioistuinta. Koska tasavallan presidentti pääsääntöisesti nimittää tuomarit tuomarivalintalautakunnan esityksestä, ei tuomioistuinta itsellään kuitenkaan ole päätösvaltaa tuomareiden nimittämisessä eikä rekrytoinnin järjestämisessä. Esimerkiksi kärjäoikeuden laamanni ei näin ollen voitane lailla velvoittaa huolehtimaan siitä, että kärjäoikeudessa on riittävä määrä suomen ja ruotsin kielen taitoisia kärjätuomareita. Kärjäoikeuden laamanni ja hallinto-oikeuden ylituomari on kuitenkin julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun

lain 3 § mukaan velvollinen kiinnittämään huomiota tuomariksi hakevan kielitaitoon ja hänellä on mahdollisuus lausua mielipiteensä myös hakijan kielitaidon riittävydestä antaessaan tuomarivalintalautakunnalle lausunnon hakijasta. Myös tuomarivalintalautakunta on lain nojalla velvollinen ottamaan huomioon hakijoiden kielitaidon. Tuomioistuinten muun henkilöstön, esimerkiksi asian tuntijajäsenten, kielitaitosta varmistautuminen on oikeusministeriön esittelevän virkamiehen velvollisuus. Varsinkin asiantuntijajäsenten rekrytoinnissa on oikeusministeriön huolehdittava kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten ilmoittamisesta siten kuin julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 4 §:ssä säädetään. Kärjäoikeuden notaariksi pyrkivän laissa edellytetystä kielitaidosta varmistautuminen on kärjäoikeuden ja hovioikeuden velvollisuus.

Esityksen mukaan tuomariksi voidaan nimittää tuomarin yleiset kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on tuomioistuinten tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä tämän lisäksi yksikielisessä tuomioistuimessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito ja kaksikielisessä tuomioistuimessa tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Esityksen mukaan Ahvenanmaan kärjäoikeuden ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuinten tuomareiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain nojalla valtioneuvoston asetuksella.

Siirtymäsäännöksiin turvattaisiin, että lain voimaan tullessa virkaan nimitettynä oleva edelleen olisi kielitaidon osalta kelpoinen sellaisiin tuomarin virkoihin, joiden kelpoisuusvaatimukset ovat samanlaiset kuin hänen silloisen virkansa. Vastaavasti määrääjäksi virkaan nimitettyjen tuomareiden kelpoisuusvirkasuhteeseen turvattaisiin määrääjän loppuun.

Sellaisten esittelijöiden, kärjäviskaalien ja notaarien, joiden kelpoisuusvaatimukset eivät määräydy tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaan, kelpoisuusvaatimuksia ehdotetaan täydennettäväksi asianomaisissa α-

ganisaatiolaieissa kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta siten, että ne vastaavat tuomareille asetettuja kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Myös sellaisille tuomarin statuksen omaaville tai tuomarin tehtäviä määräyksen nojalla hoitaville tuomioistuinten asiantuntijajäsenille, jotka osallistuvat tuomioistuimen ratkaisutoimintaan ja siten hoitavat julkista tehtävää, ehdotetaan säädettäväksi joko kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset tai kielitaidon huomioon ottamista koskevat säännökset.

#### **4. Esityksen vaikutukset**

##### **4.1. Taloudelliset vaikutukset**

Ehdotetuilla lainmuutoksilla ei ole suoranaisia taloudellisia vaikutuksia. Esityksen kohteena on kielilakia ja siihen liittyvää lainsäädäntöä täydentävä lainmuutos. Kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten siirtämistä tuomareiden nimittämisestä annettuun lakiin ei synny kustannuksia. Epäsuorasti esityksellä on kuitenkin taloudellisia vaikutuksia, sillä tuomioistuimilla on julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 2 §:n mukaan velvollisuus huolehtia siitä, että niiden henkilöstöllä on riittävä kielitaito tehtäviensä hoitamiseksi kielilaisissa ja muussa lainsäädännössä asetettujen vaatimusten mukaisesti. Näitä taloudellisia vaikutuksia on käsitelty hallituksen esityksessä uudeksi kielilakiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE 92/2002 vp).

##### **4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset**

Ehdotetuilla lainmuutoksilla ei ole organisaatiovaikutuksia eikä merkittäviä henkilöstövaikutuksia. Esityksellä on kuitenkin läheinen yhteys julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 2 ja 3 §:ään, joiden mukaan tuomioistuinten on huolehdittava henkilöstönsä kielitaidon ylläpitämisestä ja varmistauduttava hakijan kielitaidosta rekrytointitilanteissa.

Ennen lainmuutosta virkaan nimitettyjen tuomareiden kielitaitoa koskeva kelpoisuus turvataan siirtymäsäännöksiin. Määrääjäksi nimitettyjen tuomareiden ja asiantuntija-

jäsenten kelpoisuus tehtävänsä turvataan siirtymäsäännöksiin tuon määräajan loppuun. Määrääajan päättymisen jälkeen sellaiseen asiantuntijajäsenen tehtävään, jonka säädettyä kelpoisuusvaatimuksena on korkeakoulututkinto, nimitettävältä tai määrättävältä edellytetään kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten täyttämistä. Mikäli asianomainen ei täytä näitä vaatimuksia, häntä ei voida kyseiseen tehtävään nimittää tai määrätä. Näin ollen asiantuntijajäsenet saattavat joissakin tapauksissa vaihtua. Asiantuntijajäsenten vaihtumisesta ja uusien asiantuntijoiden rekrytoinnista voi seurata jonkin verran henkilöstövaikutuksia.

Siirtymäsäännösten mukaan lain voimaantulon jälkeen yksikieliseen tuomioistuimeen voidaan nimittää henkilö määräaikaiseen virkaan tai virkasuhteeseen enintään 30.6.2004 päättyväksi määräajaksi. Tavoitteena on turvata muilta osin kelpoisuusvaatimukset täyttävälle henkilölle riittävästi aikaa suorittaa toisen kielen suullisen taidon kielitutkinto arvosanalla tyydyttävä. Säännöksellä voi olla jonkin verran henkilöstövaikutuksia.

##### **4.3. Ympäristövaikutukset**

Esityksellä ei ole ympäristövaikutuksia.

##### **4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan**

Ehdotetulla lainmuutoksella pyritään toteuttamaan tuomioistuinten mahdollisuudet toimia suomen ja ruotsin kielellä 1.1.2004 voimaan tulevan uuden kielilain vaatimusten mukaisesti. Tähän pyritään asettamalla tuomareille selkeät ja asianmukaiset kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset. Tuomarit käyttävät lainkäyttötoiminnassaan merkittävää julkista valtaa ja heidän kielitaidollaan on merkittävä vaikutus suomen- ja ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien ja oikeusturvan toteutumiselle.

#### **5. Asian valmistelu**

Esitys on valmisteltu oikeusministeriön 6.3.2003 asettamassa työryhmässä, jonka tehtävänä oli valmistella ajanmukaistetut

säännökset tuomareiden kielitaitoa koskeviksi kelpoisuusvaatimuksiksi.

Työryhmä pyrki säädösvalmistelua varten kartoittamaan tuomareiden tämänhetkisen suomen ja ruotsin kielen taidon ja sen riittävyyden virkatehtävien suorittamiseksi. Kartoitusta suoritettiin kaikille kaksikielisille tuomioistuimille sekä eräille yksikielisille tuomioistuimille suunnatun kyselyn avulla. Kokonaiskuvan hahmottamiseksi kyselyssä selvitettiin myös esittelijöiden kielitaitoa.

Työryhmä on esitystä laatiessaan kuullut opetushallituksen, korkeimman hallinto-oikeuden, työtuomioistuimen, vakuutus-oikeuden, markkinaoikeuden, Rovaniemen hovioikeuden, Rovaniemen hallinto-oikeuden, Lapin, Paraisten ja Ahvenanmaan käräjäoikeuksien, Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen, Ahvenanmaan maakuntahallituksen

sekä Suomenruotsalaisten kansankäräjien edustajia.

## **6. Riippuvuus muista esityksistä**

Esityksellä on yhteys uuteen kielilakiin ja siihen liittyvään lainsäädäntöön. Julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 5 §:n 1 momentin toisen virkkeen mukaan suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista on aina säädettävä, jos henkilöstön tehtäviin kuuluu yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta merkittävää julkisen vallan käyttöä. Saman lain 6 §:n 2 momentin mukaan tuomareiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimitämisestä annetussa laissa. Kielilaki ja siihen liittyvä lainsäädäntö tulee voimaan 1.1.2004.

## YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

### 1. Lakiehdotusten perustelut

#### 1.1. Laki tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta

1 §. *Lain soveltamisala.* Ehdotuksen mukaan pykälän 3 momenttia muutetaan siten, että sen toinen virke, joka kuuluu ”Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta säädetään Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta annetussa laissa (547/1994)”, ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana. Virke on tarkoitettu informatiiviseksi viittaussäännökseksi. Se ei kuitenkaan koske tuomareiden nimittämisen menettelyä. Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen tuomarit nimitetään tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Virkkeestä voi kuitenkin saada virheellisen käsityksen, että nimenomaan Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen tuomareiden nimittämisestä säädettäisiin Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta annetussa laissa. Muutoksen tarkoituksena on estää väärinkäsityksiä.

Virkkeen poistaminen ei merkitse sisällöllistä muutosta voimassa olevaan lainsäädäntöön.

11 §. *Tuomareiden yleiset kelpoisuusvaatimukset ja nimittämisperusteet.* Pykälän otsikon ilmaisu ”kelpoisuusvaatimukset” ehdotetaan täydennettäväksi sanalla ”yleiset”. Lisäys on tarpeen uuden 12 §:n johdosta, jossa niin ikään säädettäisiin kelpoisuusvaatimuksista. Pykälän sisältöön ei ehdoteta muutoksia.

12 §. *Tuomareiden suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset.* Ehdotuksen mukaan pykälässä säädetään tuomareiden suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan yksikielisen tuomioistuimen tuomarilta vaadittaisiin tuomiopiirin väestön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa, joka vastaa aikaisemman lain mukaista kielen täydellistä hallitsemista. Tämän lisäksi yksikielisen tuomioistuimen tuomarilta vaadittaisiin toisen kielen tyydyttävää ymmärtämistä ja tyy-

dyttävää suullista taitoa. Uuteen valtionhallinnon tutkintojärjestelmään ei enää sisälly suullisen kielitaidon tutkintoa arvosanalla ”välttävä”. Kielitaito arvioidaan arvosanoin tyydyttävä, hyvä ja erinomainen. Näin ollen nykyinen sääntely, jossa yksikielisen tuomiopiirin tuomarilta vaaditaan toisen kielen välttävää suullista taitoa, korvattaisiin vaatimuksella toisen kielen tyydyttävästä suullisesta taidosta.

Verrattuna nykyiseen sääntelyyn ehdotus merkitsee yksikielisissä tuomioistuimissa sitä kieltä, joka ei ole tuomiopiirin väestön kieli, koskevan kielitaitovaatimuksen korottamista. Sisällön kielitaitoa koskeville kelpoisuusvaatimuksille antavat valtionhallinnon uusien kielitutkintojen perusteet, joita koskeva määräys on valmisteilla opetushallituksessa. Suullinen taito sisältää puheen ymmärtämisen ja puhumisen osa-alueet. Ehdotuksen mukaan tuomarilta vaadittaisiin tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävän suullisen taidon lisäksi nykyisen sääntelyn mukaisesti myös tyydyttävää ymmärtämisen taitoa. Ymmärtämisen taitoon kuuluu puheen ymmärtämisen lisäksi myös tekstin ymmärtäminen.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan kaksikielisen tuomioistuimen tuomarilta vaadittaisiin tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa ja väestön vähemmistön kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Ehdotus ei merkitse muutosta nykyiseen sääntelyyn.

Pykälän 2 momentti sisältäisi Ahvenanmaan käräjäoikeuden ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen tuomareita koskevan viittauksen. Sääntely johtuu Ahvenanmaan itsehallintolain 42 §:n 1 momentista, joka sisältää valtuuden antaa asetus Ahvenanmaan maakunnassa valtion palveluksessa olevien henkilöiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Kielelliseltä kannalta Ahvenanmaalla toimivat tuomioistuimet rinnastuvat yksikielisiin tuomioistuimiin mantereella. Kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta yksikielisiä tuomioistuinta koskeva sääntely voisi Ahve-

nanmaan maakuntahallituksen suostumuk-  
sin toimia mallina Ahvenanmaalla toimivien  
tuomioistuinten tuomareiden kelpoisuusvaa-  
timuksia valmisteltaessa.

Pykälän 3 momentti sisältäisi asetuksen-  
tovaltuuden. Valtioneuvoston asetuksella oli-  
si mahdollista poiketa 1 momentin kielitaitoa  
koskevista kelpoisuusvaatimuksista, jos tuo-  
mioistuimeen perustetaan lailla tai lain noja-  
lla osastoja tai virkoja suomen- tai ruotsinkie-  
lisen väestön kielellisten oikeuksien toteutu-  
misen turvaamiseksi. Esimerkiksi ruotsinkie-  
lisen tuomarin virkaa perustettaessa olisi täl-  
löin valtioneuvoston asetuksella säädettävä  
tuomarin kielitaitoa koskevista kelpoisuus-  
vaatimuksista, jotka voisivat poiketa 1 mo-  
mentin sääntelystä. Esityksessä on myös va-  
rauduttu siihen, että tuomioistuimeen voi-  
daan perustaa osasto, jaosto tai muu vastaava  
toimintayksikkö, jonka kieli poikkeaa kiel-  
lain 6 §:n mukaan määräytyvästä tuomiois-  
tuimen kielestä. Esimerkiksi työryhmämuis-  
tiössä ”Käräjäoikeuden toiminnan kehittämi-  
nen. Käräjäoikeuslakityöryhmän mietintö.  
Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä  
2003:12” ehdotetaan käräjäoikeuslakia muu-  
tettavaksi siten, että käräjäoikeuteen voita-  
isiin perustaa osastoja sen turvaamiseksi, että  
virka-alueen suomen- ja ruotsinkielinen väes-  
tö saisi palveluja omalla kielellään saman-  
laisten perusteiden mukaan. Toteutuessaan  
ehdotettu sääntely tai vastaava sääntely esi-  
merkiksi hallinto-oikeuksissa voisi johtaa  
tarpeeseen asettaa osaston tuomareille sella-  
isia kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuk-  
sia, jotka poikkeavat 1 momentin sääntelystä.  
Pykälän 3 momentin nojalla olisi esimerkiksi  
mahdollista asettaa 1 momentin säännöksiä  
korkeammat kielitaitoa koskevat kelpoisuus-  
vaatimukset joko sekä suomen että ruotsin  
kielelle tai jommallekummalle.

Ehdotettu 3 momentti ei ole erivapaus-  
säännös. Erivapaus on yksittäinen hallinto-  
päätös, joka koskee vain erivapauden hakijaa  
ja jolla hakija todetaan muodollisesti kelpoi-  
seksi hakemaansa virkaan siitä huolimatta,  
ettei hän täytä kaikkia viran muodollisia kel-  
poisuusvaatimuksia. Ehdotettu 3 momentti ei  
koske yksittäisiä viranhakijoita vaan tuomio-  
istuimen organisaatiota ja sen järjestämistä  
siten, että sekä suomen- että ruotsinkielisen  
väestön oikeus oikeudenmukaiseen oikeu-

denkäyntiin voidaan toteuttaa mahdollisim-  
man tarkoituksenmukaisesti. Näin ollen esi-  
merkiksi ruotsinkielisen väestön kielellisten  
oikeuksien toteuttamiseksi perustetun ruot-  
sinkielisen tuomarin tai esittelijän viran kiel-  
taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset voivat  
poiketa 1 momentin kelpoisuusvaatimuksista.  
Virkaa varten säädetyt kelpoisuusvaatimuk-  
set koskevat tällöin kaikkia viranhakijoita  
heidän äidinkielestään riippumatta.

Julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta  
kielitaidosta annettu laki koskee sen 9 §:ää  
lukuun ottamatta myös tuomarin virkoja.  
Näin ollen tuomarin virkaa täytettäessä ota-  
taan huomioon myös sellainen hakija, joka  
on hakuaajan päätyttyä osoittanut säädetyt  
kielitaidon, jollei tämä viivytä asian käsitte-  
lyä (8 §).

13 §. *Erivapaus.* Pykälä vastaa sisällöltään  
nykyistä 12 §:ää.

*Siirtymäsäännöksillä* varmistettaisiin 12  
§:n estämättä, että tuomarin virkaan ehdote-  
tun lain voimaan tullessa nimitettynä oleva  
edelleen säilyisi kelpoisena virkaansa sekä  
sella iseen virkaan, jonka kielitaitoa koskevat  
kelpoisuusvaatimukset ovat samanlaiset kuin  
sen viran, johon hän lain voimaan tullessa oli  
kielitaidon osalta kelpoinen. Esimerkiksi yk-  
sikielisesti suomenkielisen käräjäoikeuden  
tuomari olisi kielitaidon osalta kelpoinen  
myös muuhun virkaan samassa tai toisessa  
yksikielisesti suomenkielisessä tuomiois-  
tuimessa, vaikka hänellä ei olisi ikaan 12 §:n 1  
momentin 1 kohdan edellyttämää ruotsin kie-  
len tyydyttävää suullista taitoa. Sääntelyllä ei  
kuitenkaan pyritä tutkintosuoritusten rinnas-  
tamiseen toisiinsa. Ehdotetun lain voimaan  
tullessa yksikielisen tuomioistuimen tuoma-  
rin virkaan nimitettynä olevalla, jolla on vaa-  
dittava virka-alueen toisen kielen välttävä  
suullinen taito, ei näin ollen olisi riittävää  
kielitaitoa virkaan kaksikielisessä tuomiois-  
tuimessa.

Myös ennen ehdotetun lain voimaantuloa  
määräaikaiseen tuomarin virkaan tai vir-  
kasuhteeseen nimitetty olisi kielitaidon osalta  
kelpoinen tehtävään määräajan loppuun.  
Määräajan päätyttyä virkaan tai virkasuhte-  
eseen voitaisiin määrääjäksi nimittää vain  
henkilö, jolla on 12 §:n mukainen kielitaito.  
Tämä koskisi myös tilanteita, joissa ehdote-  
tun lain voimaan tultua sama henkilö nimate-

tään hoitamaan samaa virkasuhdetta kuin ennen lain voimaantuloa.

Ehdotetun lain voimaan tultua yksikielisen tuomioistuimen tuomarin määräaikaiseen virkaan tai virkasuhteeseen voitaisiin tietyissä tapauksissa nimittää enintään 30.6.2004 päättyväksi määräajaksi. Säännös koskee vain niitä yksikielisessä tuomioistuimessa toimivia tuomareita, jotka ovat osoittaneet toisen kielen välttävää suullista taitoa. Valtionhallinnon tutkintojärjestelmän uudistamisen myötä välttävän suullisen kielitaidon taso poistuu. Uudessa järjestelmässä yksikielisen tuomioistuimen tuomarilta vaadittaisiin siis toisen kuin virka-alueen väestön kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa ja tyydyttävää suullista taitoa. Kuuden kuukauden ylimenokauden aikana määräaikaiseen virkaan nimitetyllä olisi mahdollisuus suorittaa suullinen kielikoe vähintään arvosanalla tyydyttävä. Tämän jälkeen hänet voitaisiin 12 §:n säännöksiä noudattaen nimittää uudeelleen samaan virkaan tai virkasuhteeseen. Siirtymäsäännöksen tarkoituksena on rajoitettuna aikana turvata määräaikaisen virkamiehen mahdollisuus suorittaa tarvittava kielikoe.

Siirtymäsäännöksistä seuraisi, että tuomari edellä mainituissa tapauksissa 12 §:n säännöksistä huolimatta olisi kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen virkaan tai virkasuhteeseen.

## 1.2. Laki hovioikeuslain 6 §:n muuttamisesta

6 §. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia 6 §:n 1 momenttiin.

Ehdotuksen mukaan pykälän 2 momenttia muutetaan siten, että siinä säädetään hovioikeuden esittelijän, sekä asessorin että viskaalin, suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Esittelijältä edellytetään hovioikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa. Tämän lisäksi yksikielisessä hovioikeudessa edellytetään toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa ja tyydyttävää suullista taitoa. Kaksikielisessä hovioikeudessa esittelijältä edellytetään tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa.

Ehdotetun sääntelyn mukaan esittelijän kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset vastaavat tuomareiden vastaavia kelpoisuusvaatimuksia. Esittelijän kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten rinnastaminen tuomareilta edellytettävään kielitaitoon on perusteltua, koska esittelijän tehtävänä on valmistella tuomioistuimen ratkaisuja, koska esittelijä tehtävässään pätevytyy tuomarin virkaan ja koska hän myös lain nojalla voi toimia hovioikeuden jäsenenä.

Pykälän 3 momentti vastaisi asiallisesti nykyistä 2 momenttia. Selvyyden vuoksi kuitenkin säädettäisiin, että esittelijäksi määrätyn virkamiehen tulee täyttää muutetussa 2 momentissa säädetyt kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset.

*Siirtymäsäännöksillä* varmistettaisiin, että esittelijän virkaan ehdotetun lain voimaan tullessa nimitettyinä oleva edelleen säilyisi 6 §:n 2 momentin estämättä kielitaidon osalta kelpoisena virkaansa sekä sellaiseen esittelijän virkaan, jonka kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset ovat samanlaiset kuin sen viran, johon hän lain voimaan tullessa oli kielitaidon osalta kelpoinen. Esimerkiksi yksikielisesti suomenkielisen hovioikeuden esittelijä olisi kielitaidon osalta kelpoinen myös muuhun esittelijän virkaan samassa tai toisessa yksikielisesti suomenkielisessä tuomioistuimessa, vaikka hänellä ei olisikaan 6 §:n 2 momentin 1 kohdan edellyttämää ruotsin kielen tyydyttävää suullista taitoa. Tämä koskisi myös yksikielisen hovioikeuden esittelijää, joka siirtyisi esittelijäksi samankieliseen hallinto-oikeuteen. Sääntelyllä ei kuitenkaan pyritä tutkintasuoritusten rinnastamiseen toisiinsa. Ehdotetun lain voimaan tullessa yksikielisen hovioikeuden esittelijän virkaan nimitettyinä olevalla, jolla on vaadittava toisen kielen ymmärtämisen taito, ei näin ollen olisi riittävää kielitaitoa virkaan kaksikielisessä hovioikeudessa.

Myös ennen ehdotetun lain voimaantuloa määräaikaiseen esittelijän virkaan tai virkasuhteeseen nimitetty olisi kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään tuon määräajan loppuun. Määräajan päätyttyä virkaan tai virkasuhteeseen voitaisiin määrääjäksi nimittää vain henkilö, jolla on 6 §:n 2 momentin mukainen kielitaito. Tämä koskisi myös tilanteita, joissa ehdotetun lain voimaan tultua sama henki-

lö nimitetään hoitamaan samaa virkasuhdetta kuin ennen lain voimaantuloa.

Ehdotetun lain voimaan tultua yksikielisen hovioikeuden esittelijän määräaikaiseen virkaan tai virkasuhteeseen voitaisiin tietyissä tapauksissa nimittää enintään 30.6.2004 päättyväksi määräajaksi. Säännös koskee vain niitä yksikielisessä hovioikeudessa toimivia esittelijöitä, jotka eivät ole osoittaneet toisen kielen tyydyttävää suullista taitoa. Kuuden kuukauden ylimenokauden aikana määräaikaiseen virkaan tai virkasuhteeseen nimitetyllä olisi mahdollisuus suorittaa suullinen kielikoe vähintään arvosanalla tyydyttävä. Tämän jälkeen hänet voitaisiin 6 §:n 2 momentin säännöksiä noudattaen nimittää uudelleen samaan virkaan tai virkasuhteeseen. Siirtymäsäännöksen tarkoituksena on rajoitettuna aikana turvata määräaikaisen virkamiehen mahdollisuus suorittaa tarvittava kielikoe.

Siirtymäsäännöksistä seuraisi, että esittelijä edellä mainituissa tapauksissa 6 §:n 2 momentin säännöksistä huolimatta olisi kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen virkaan tai virkasuhteeseen.

### 1.3. Laki kärjäoikeuslain muuttamisesta

4 a §. Ehdotuksen mukaan kärjäoikeuslakiin lisätään uusi 4 a §, jossa säädetään kärjäviskaalin ja notaarin suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Kärjäviskaalin muista kelpoisuusvaatimuksista säädetään lain 3 a §:n 2 momentissa ja notaarin tutkintoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista ja velvollisuuksista 4 §:ssä.

Ehdotetun sääntelyn mukaan kärjäviskaalin ja notaarin kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset vastaavat tuomareiden vastaavia kelpoisuusvaatimuksia samankielisessä kärjäoikeudessa. Kärjäviskaalia koskevien kelpoisuusvaatimusten rinnastaminen tuomareita edellytettävään kielitaitoon on perusteltua, koska kärjäviskaali kuuluu tuomioistuimen lainoppineeseen henkilökuntaan ja on monissa asioissa ilman erillistä määräystä toimivaltainen toimimaan tuomarina. Notari pätevytyy tuomioistuinharjoittelun myötä tuomarin virkaan ja hänet voidaan myös määrätä toimimaan tuomarin tehtävissä.

Myös notaarilta on näin ollen perusteltua edellyttää vastaavaa kielitaitoa kuin samankielisen kärjäoikeuden tuomareilta.

Ehdotuksen mukaan kärjäviskaalilta ja notaarilta edellytetään kärjäoikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa. Tämän lisäksi yksikielisessä kärjäoikeudessa edellytetään toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa ja tyydyttävää suullista taitoa. Kaksikielisessä kärjäoikeudessa kärjäviskaalilta ja notaarilta edellytetään tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa.

Ehdotetun 4 a §:n mukaan Ahvenanmaan kärjäoikeuden notaarin kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain nojalla valtioneuvoston asetuksella. Säännös on luonteeltaan informatiivinen.

13 a §. Pykälän 1 momenttiin ei ehdoteta muutoksia. Pykälän 2 momenttiin sisältyvä viittaus oikeusministeriön päätökseen muutettaisiin viittaukseksi oikeusministeriön asetukseen.

Ehdotuksen mukaan pykälään lisätään uusi 3 momentti, jossa säädetään maa-oikeusinsinöörin virkaan nimitettävän suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Maa-oikeuksina toimivat kiinteistömuodostamislain (554/1995) 241 a §:n mukaan Hämeenlinnan, Kuopion, Mikkelin, Oulun, Rovaniemen, Turun, Vaasan ja Vaasan kärjäoikeudet. Maa-oikeuksien tuomiopiireistä säädetään valtioneuvoston asetuksella kärjäoikeuksien tuomiopiireistä maa-oikeuden käsiteltäviksi säädetyistä asioista (163/2001). Ehdotetun lain mukaan kärjäoikeuslain 13 a §:n mukaisen tuomiopiirin käsitteen määrittelyssä ratkaiseva on kärjäoikeuden varsinainen tuomiopiiri, toisin sanoen tuomiopiiri muissakin kuin maa-oikeusasioissa (esimerkiksi Vaasan kärjäoikeuden tuomiopiiri on Vaasan kaupunki, maa-oikeusasioissa kuitenkin Pohjanmaan maanmittaus-toimiston toimialue).

Maa-oikeusinsinööriltä edellytetään sen kärjäoikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön erinomaista suullista ja kirjallista taitoa, johon maa-oikeusinsinööri nimitetään käsittelemään maa-oikeusasioissa. Tämän lisäksi yksikielisessä kärjäoikeudessa maa-oikeusinsinööriltä edellytetään suullista ja kirjallista taitoa.



nööriltä edellytetään käräjäoikeuden tuomiopiirin toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa ja tyydyttävää suullista taitoa. Kaksikielisessä käräjäoikeudessa maa- ja oikeusinsinööriltä edellytetään käräjäoikeuden tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa.

Pykälän nykyinen 3 momentti siirtyisi sisällöltään muuttumattomana uudeksi 4 momentiksi.

*Siirtymäsäännöksiin* turvattaisiin, että lain voimaan tullessa käräjäviskaalin virkaan ehdotetun lain voimaan tullessa nimitettynä oleva edelleen säilyisi 4 a §:n 1 momentin estämättä kielitaidon osalta kelpoisena virkaansa sekä sellaiseen käräjäviskaalin virkaan, jonka kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset ovat samanlaiset kuin sen viran, johon hän lain voimaan tullessa oli kielitaidon osalta kelpoinen. Esimerkiksi yksikielisesti suomenkielisen käräjäoikeuden käräjäviskaali olisi kielitaidon osalta kelpoinen myös muuhun käräjäviskaalin virkaan samassa tai toisessa yksikielisesti suomenkielisessä käräjäoikeudessa, vaikka hänellä ei olisikaan 4 a §:n 1 momentin edellyttämää ruotsin kielen tyydyttävää suullista taitoa.

Siirtymäsäännöksiin turvattaisiin edelleen, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa määrääjäksi käräjäviskaaliksi nimitetty säilyisi kielitaidon osalta kelpoisena virkasuhteeseen sen määräajan loppuun. Sama koskisi ennen lain voimaantuloa notaariksi nimitettyä hänen harjoittelukautensa loppuun.

Ehdotetun lain voimaan tultua yksikielisen käräjäoikeuden käräjäviskaalin tai notaarin määräaikaan virkaan tai virkasuhteeseen voitaisiin tietyissä tapauksissa nimittää enintään 30.6.2004 päättyväksi määräajaksi. Säännös koskee vain niitä yksikielisessä käräjäoikeudessa toimivia käräjäviskaaleja ja notaareja, jotka eivät ole osoittaneet toisen kielen tyydyttävää suullista taitoa. Kuuden kuukauden ylimenokauden aikana määräaikaan virkaan tai virkasuhteeseen nimitetyllä olisi mahdollisuus suorittaa suullinen kielikoe vähintään arvosanalla tyydyttävä. Tämän jälkeen hänet voitaisiin 4 a §:n 1 momentin säännöksiä noudattaen nimittää uudelleen samaan virkaan tai virkasuhteeseen. Siirtymäsäännöksen tarkoituksena on rajoitettuna aikana turvata määrää-

kaisen virkamiehen mahdollisuus suorittaa tarvittava kielikoe.

#### **1.4. Laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 a §:n muuttamisesta**

2 a §. Ehdotuksen mukaan 2 a §:n 3 momenttiin lisätään uusi kolmas virke, jossa säädetään korkeimman hallinto-oikeuden sivutoimisen ympäristöasiantuntijaneuvoksen suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Ympäristöasiantuntijaneuvokselta edellytettäisiin suomen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa sekä ruotsin kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Ympäristöasiantuntijaneuvoksella on säädetty kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkinto. Nykyisessä tutkintojärjestelmässä korkeakoulututkintoon sisältyy tutkinnon kielen kypsyysnäyte, jolla osoitetaan kielen täydellistä hallitsemista (tulevaisuudessa erinomaista taitoa), jos henkilö on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä kuin hän on suorittanut tutkintonsa. Tutkintoon sisältyy myös toisen kotimaisen kielen ns. pieni kielikoe, jolla osoitetaan kielen hyvää tai tyydyttävää taitoa. Näin ollen suomen kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen ympäristöasiantuntijaneuvoksen tehtävään. Vastaavasti ruotsin kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on suorittanut suomen kielen ns. pienen kielikokeen arvosanalla hyvä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen ympäristöasiantuntijaneuvoksen tehtävään.

Esityksessä ei ehdoteta sivutoimiselle ympäristöasiantuntijaneuvokselle kummankaan kielen erinomaista taitoa muodollisena kelpoisuusvaatimuksena. Tätä perustellaan sillä, että korkeimman hallinto-oikeuden päätösehdotuksen yleensä valmistelee asianomaisen asian esittelijä. Ympäristöasiantuntijaneuvos ei asiantuntijajäsenenä myöskään toimi istunnon puheenjohtajana. Hänen suulliselle ja kirjalliselle kielitaidolleen ei näin ollen ole tarvetta asettaa samanlaisia kelpoisuusvaati-

muksia kuin korkeimman hallinto-oikeuden tuomarille ja esittelijälle.

*Siirtymäsäännöksiin* turvattaisiin, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa määrääjäksi sivutoimiseksi jäseneksi nimitetty olisi edelleen kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

### 1.5. Laki hallinto-oikeuslain muuttamisesta

8 a §. *Asiantuntijajäsenten kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset.* Ehdotuksen mukaan lakiin lisätään uusi 8 a §, jossa hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenten suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset määritellään. Asiantuntijajäseniltä edellytettäisiin hallinto-oikeuden tuomiopiirin enemmistön kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa. Lisäksi yksikielisen hallinto-oikeuden asiantuntijajäseniltä edellytettäisiin toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa ja tyydyttävää suullista taitoa. Kaksikielisen hallinto-oikeuden asiantuntijajäseniltä edellytettäisiin tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenellä on hallinto-oikeuslain 8 §:n 2 momentin mukaan säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkinto. Nykyisessä tutkintojärjestelmässä korkeakoulututkintoon sisältyy tutkinnon kielen kypsyysnäyte, jolla osoitetaan kielen täydellistä hallitsemista (tulevaisuudessa erinomaista taitoa), jos henkilö on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä kuin hän on suorittanut tutkintonsa. Tutkintoon sisältyy myös toisen kotimaisen kielen ns. pieni kielikoe, jolla osoitetaan kielen hyvää tai tyydyttävää taitoa. Näin ollen suomen kielellä tutkinnon suorittaneella henkilöllä, joka on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla erinomainen suomen kielen ja vähintään tyydyttävä ruotsin kielen taito ja hän on täten kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen asiantuntijajäsenen tehtävään sekä yksi- että kaksikieliseen hallinto-oikeuteen. Vastaavasti ruotsin kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on suorittanut suomen kielen ns. pienen kielikokeen arvosanalla hyvä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon

osalta muodollisesti kelpoinen asiantuntijajäsenen tehtävään niin yksi- kuin kaksikieliseenkin hallinto-oikeuteen.

Esityksessä ei ehdoteta asiantuntijajäsenille kummankaan kielen erinomaista taitoa muodollisena kelpoisuusvaatimuksena. Tätä perustellaan sillä, että hallinto-oikeuden päätösehdotuksen yleensä valmistelee asianomaisen asian esittelijä. Asiantuntijajäsen ei myöskään toimi istunnon puheenjohtajana. Hänen suulliselle ja kirjalliselle kielitaidolle ei näin ollen ole tarvetta asettaa samantaisia kelpoisuusvaatimuksia kuin hallinto-oikeuden tuomarille ja esittelijälle.

Asiantuntijajäsenen kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset soveltuvat myös asiantuntijajäsenen varajäseneneen.

10 §. *Esittelijät.* Ehdotuksen mukaan pykälän 2 momenttia muutetaan siten, että siinä säädetään hallinto-oikeuden esittelijän – sekä hallinto-oikeussihteerin että notaarin – suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Esittelijältä edellytetään hallinto-oikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön erinomaista suullista ja kirjallista taitoa. Tämän lisäksi yksikielisessä hallinto-oikeudessa edellytetään toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa ja tyydyttävää suullista taitoa. Kaksikielisessä hallinto-oikeudessa esittelijältä edellytetään tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa.

Ehdotetun sääntelyn mukaan esittelijän kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset vastaavat tuomareiden vastaavia kelpoisuusvaatimuksia. Esittelijän kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten rinnastaminen tuomareita edellytettävään kielitaitoon on perusteltua, koska esittelijän tehtävänä on valmistella tuomioistuimen ratkaisuja. Tämän lisäksi hallinto-oikeussihteerit tehtävässään pätevytyvät tuomarin virkaan.

*Siirtymäsäännöksillä* varmistettaisiin, että esittelijän virkaan ehdotetun lain voimaan tullessa nimitettynä oleva edelleen säilyisi 10 §:n 2 momentin estämättä kielitaidon osalta kelpoisena virkaansa sekä sellaiseen esittelijän virkaan, jonka kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset ovat samanlaiset kuin sen viran, johon hän lain voimaan tullessa oli kielitaidon osalta kelpoinen. Esimerkiksi yksikielisesti suomenkielisen hallinto-oikeuden

esittelijä olisi kielitaidon osalta kelpoinen myös muuhun esittelijän virkaan samassa tai toisessa yksikielisesti suomenkielisessä tuomioistuimessa, vaikka hänellä ei olisikaan 10 §:n 2 momentin 1 kohdan edellyttämää ruotsin kielen tyydyttävää suullista taitoa. Tämä koskisi myös yksikielisen hallinto-oikeuden esittelijää, joka siirtyisi esittelijäksi samankieliseen hovioikeuteen. Sääntelyllä ei kuitenkaan pyritä tutkintosuoritusten rinnastamiseen toisiinsa. Ehdotetun lain voimaan tullessa yksikielisen hallinto-oikeuden esittelijän virkaan nimitettynä olevalla, jolla on vaadittava toisen kielen ymmärtämisen taito, ei näin ollen olisi riittävää kielitaitoa virkaan kaksikielisessä hallinto-oikeudessa.

Myös ennen ehdotetun lain voimaantuloa määräaikaiseen esittelijän virkaan tai virkasuhteeseen nimitetty olisi kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään tuon määräajan loppuun. Määräajan päätyttyä virkaan tai virkasuhteeseen voitaisiin määrääjäksi nimittää vain henkilö, jolla on 10 §:n 2 momentin mukainen kielitaito. Tämä koskisi myös tilanteita, joissa ehdotetun lain voimaan tultua sama henkilö nimitetään hoitamaan samaa virkasuhdetta kuin ennen lain voimaantuloa.

Ehdotetun lain voimaan tultua yksikielisen hallinto-oikeuden esittelijän määräaikaiseen virkaan tai virkasuhteeseen voitaisiin tietyissä tapauksissa nimittää enintään 30.6.2004 päättyväksi määräajaksi. Säännös koskee vain niitä yksikielisessä hallinto-oikeudessa toimivia esittelijöitä, jotka eivät ole osoittaneet toisen kielen tyydyttävää suullista taitoa. Kuuden kuukauden ylimenokauden aikana määräaikaiseen virkaan tai virkasuhteeseen nimitetyillä olisi mahdollisuus suorittaa suullinen kielikoe vähintään arvosanalla tyydyttävä. Tämän jälkeen hänet voitaisiin 10 §:n 2 momentin säännöksiä noudattaen nimittää uudelleen samaan virkaan tai virkasuhteeseen. Siirtymäsäännöksen tarkoituksena on rajoitettuna aikana turvata määräaikaisen virkamiehen mahdollisuus suorittaa tarvittava kielikoe.

Siirtymäsäännöksistä seuraisi, että esittelijä edellä mainituissa tapauksissa 10 §:n 2 momentin säännöksistä huolimatta olisi kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen virkaan tai virkasuhteeseen.

## 1.6. Laki vakuutuslainsäädännön muuttamisesta

5 a §. *Sivutoimisten jäsenten kielitaito.* Ehdotuksen mukaan lakiin lisätään uusi 5 a §, jossa säädetään vakuutuslainsäädännön lääkärijäsenten ja muiden sivutoimisten jäsenten suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista.

Pykälän 1 momentin mukaan vakuutuslainsäädännön lääkärijäseneltä edellytettäisiin suomen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa sekä ruotsin kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Lääkärijäsenen tulee lain 4 §:n mukaan olla laillistettu lääkäri, mikä merkitsee, että lääkärijäsenellä on säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkinto. Nykyisessä tutkintojärjestelmässä korkeakoulututkintoon sisältyy tutkinnon kielen kypsyysnäyte, jolla osoitetaan kielen täydellistä hallitsemista (tulevaisuudessa erinomaista taitoa), jos henkilö on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä kuin hän on suorittanut tutkintonsa. Tutkintoon sisältyy myös toisen kotimaisen kielen ns. pieni kielikoe, jolla osoitetaan kielen hyvää tai tyydyttävää taitoa. Näin ollen suomen kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen lääkärijäsenen tehtävään. Vastavasti ruotsin kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on suorittanut suomen kielen ns. pienen kielikokeen arvosanalla hyvä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen lääkärijäsenen tehtävään.

Pykälän 2 momentin mukaan vakuutuslainsäädännön muut kuin 1 momentissa tarkoitetut sivutoimiset jäsenet tulee määrätä siten, että vakuutuslainsäädännössä on riittävästi sekä suomen että ruotsin kielen taitoisia jäseniä. Kielitaitoa ei näin ollen näiden jäsenten osalta sidota muodollisiin kielitaitovaatimuksiin tai tutkintosuorituksiin. Tämä sääntelytekniikka on perusteltu, sillä muilla sivutoimisilla jäsenillä ei ole esimerkiksi tutkintoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia, ja heillä voi näin ollen olla sangen monimuotoinen koulutustausta, johon ei välttämättä kuulu kielitutkintoja. Toisaalta suomen- ja ruotsinkielisen väestön

perustuslain ja kielilain mukaiset oikeudet sekä oikeusturva edellyttävät, että tässäkin jäsenryhmässä on molempia kieliä taitavia jäseniä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin selvyden vuoksi, että 1 ja 2 momentin säännöksiä sovelletaan myös lääkärijäsenten ja muiden sivutoimisten jäsenten varajäseniin.

*Siirtymäsäännöksiin* turvattaisiin, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa määrääjäksi nimetty lääkärijäsen ja muu sivutoiminen jäsen olisi edelleen kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun. Sama koski heidän varajäseniään.

### 1.7. Laki työtuomioistuimesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

6 §. Ehdotuksen mukaan pykälän 1 momentti vastaisi nykyistä sääntelyä. Nykyisen 1 momentin viimeisen virkkeen sisältö sisältyisi kuitenkin uuteen 4 momenttiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niiden työtuomioistuimen jäsenten ja varajäsenten suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, joilta lain 2 §:n 2 momentin mukaan edellytetään työoloihin perehtyneisyyden lisäksi tuomarin virkaan vaadittava tutkinto. Esityksen mukaan näiltä työtuomioistuimen jäseniltä edellytettäisiin suomen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa sekä ruotsin kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Nykyisessä tutkintojärjestelmässä korkeakoulututkintoon sisältyy tutkinnon kielen kypsyysnäyte, jolla osoitetaan kielen täydellistä hallitsemista (tulevaisuudessa erinomaista taitoa), jos henkilö on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä kuin hän on suorittanut tutkintonsa. Tutkintoon sisältyy myös toisen kotimaisen kielen ns. pieni kielikoe, jolla osoitetaan kielen hyvää tai tyydyttävää taitoa. Näin ollen suomen kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen työtuomioistuimen jäseneksi. Vastaavasti ruotsin kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on suorittanut suomen kielen ns. pienen kielikokeen arvosanalla hyvä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodolli-

sesti kelpoinen työtuomioistuimen jäseneksi.

Pykälän 3 momentin mukaan työtuomioistuimen muut kuin 2 momentissa tarkoitetut jäsenet tulee nimittää siten, että heidän keskuudessaan on riittävästi sekä suomen että ruotsin kielen taitoisia jäseniä. Kielitaitoa ei näin ollen näiden jäsenten osalta sidota muodollisiin kielitaitovaatimuksiin tai tutkintosuorituksiin. Tämä sääntelytekniikka on perusteltu, sillä 2 §:n 3 momentissa tarkoitettu työtuomioistuimen jäseniltä edellytetään perehtyneisyyttä työsuhteisiin ja virkasuhteisiin, ja heillä voi näin ollen olla sangen monimuotoinen koulutustausta, johon ei välttämättä kuulu kielitutkintoja. Toisaalta suomen- ja ruotsinkielisen väestön perustuslain ja kielilain mukaiset oikeudet sekä oikeusturva edellyttävät, että tässäkin jäsenryhmässä on molempia kieliä taitavia jäseniä.

Pykälän 4 momentti vastaisi sisällöltään nykyisen pykälän viimeistä virkettä. Laki teknisen selkeyden vuoksi säännös työtuomioistuimen jäsenten eroamisvelvollisuudesta ehdotetaan kuitenkin siirrettäväksi erilliseksi momentiksi kelpoisuusvaatimuksia koskevien säännösten jälkeen.

*Siirtymäsäännöksiin* turvattaisiin, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa työtuomioistuimen jäseneksi tai varajäseneksi määrääjäksi nimitetty olisi edelleen kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

### 1.8. Laki markkinaoikeuslain muuttamisesta

5 a §. *Asiantuntijajäsenten kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset.* Ehdotuksen mukaan lakiin lisätään uusi 5 a §, jossa säädetään markkinaoikeuden asiantuntijajäsenten suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Asiantuntijajäseniltä edellytettäisiin suomen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa sekä ruotsin kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Asiantuntijajäsenillä on säädettynä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkinto. Nykyisessä tutkintojärjestelmässä korkeakoulututkintoon sisältyy tutkinnon kielen kypsyysnäyte, jolla osoitetaan kielen täydellistä hallitsemista (tulevaisuudessa erinomaista taitoa), jos henkilö on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä kuin hän on suorittanut

tutkintonsa. Tutkintoon sisältyy myös toisen kotimaisen kielen ns. pieni kielikoe, jolla osoitetaan kielen hyvää tai tyydyttävää taitoa. Näin ollen suomen kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen asiantuntijajäsenen tehtävään. Vastaavasti ruotsin kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on suorittanut suomen kielen ns. pienen kielikokeen arvosanalla hyvä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen asiantuntijajäsenen tehtävään.

Esityksessä ei ehdoteta markkinaoikeuden asiantuntijajäsenille kummankaan kielen erinomaista taitoa muodollisena kelpoisuusvaatimuksena. Tätä perustellaan sillä, että markkinaoikeuden päätösehdotuksen yleensä valmistelee asianomaisen asian esittelijä. Asiantuntijajäsen ei myöskään toimi istunnon puheenjohtajana. Hänen suulliselle ja kirjalliselle kielitaidolleen ei näin ollen ole tarvetta asettaa samanlaisia kelpoisuusvaatimuksia kuin markkinaoikeuden tuomarille ja esittelijälle.

*Siirtymäsäännöksiin* turvattaisiin, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa määräajaksi määrätty asiantuntijajäsen olisi edelleen kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määrääjän loppuun.

### 1.9. Laki sotilasoikeudenkäyntilain muuttamisesta

10 a §. Ehdotuksen mukaan sotilasoikeudenkäyntilakiin lisättäisiin uusi 10 a §, jossa säädettäisiin sotilasoikeudenkäyntiasioiden käsittelyyn osallistuvien sotilasjäsenien suomen ja ruotsin kielen taidosta ja kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin alioikeuden sotilasjäsenien kielitaidosta. Näistä sotilasjäsenistä tulee lain 10 §:n 1 momentin mukaan toisen olla upseeri ja toisen opistoupseeri, aliupseeri tai sotilasammattihenkilö taikka miehistöön kuuluva sotilas. Nämä sotilasjäsenet tulee määrätä siten, että sotilasoikeudenkäyntiasioiden käsittelyyn osallistuvien sotilasjäsenien keskuudessa on riittävästi sekä suomen että ruotsin kielen taitoi-

sia jäseniä. Kielitaitoa ei näin ollen näiden jäsenien osalta sidota muodollisiin kielitaitovaatimuksiin tai tutkintosuorituksiin. Tämä sääntelytekniikka on perusteltu, sillä upseeri- ja lukuun ottamatta 10 §:n 1 momentissa tarkoitetuilta sotilasjäseniltä ei edellytetä korkeakoulututkintoa eikä heidän koulutustaustansa välttämättä kuulu kielitutkintoja. Kuitenkin suomen- ja ruotsinkielisen väestön perustuslain ja kielilain mukaiset oikeudet sekä oikeusturva edellyttävät, että alioikeuden sotilasjäsenet määrätään siten, että sotilasoikeudenkäyntiasioiden käsittelyyn alioikeudessa osallistuvien keskuudessa on molempia kieliä taitavia jäseniä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin korkeimman oikeuden ja hovioikeuden sotilasjäsenien kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Lain 10 §:n 2 momentin mukaan hovioikeuden sotilasjäsenen tulee olla vähintään majurin arvoinen upseeri ja 10 §:n 3 momentin mukaan korkeimman oikeuden sotilasjäsenen vähintään everstin arvoinen upseeri. Esityksen mukaan näiltä sotilasjäseniltä edellytettäisiin suomen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa sekä ruotsin kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Nykyisessä tutkintojärjestelmässä korkeakoulututkintoon, jota 2 momentin tarkoittamilta sotilasjäseniltä edellytetään, sisältyy tutkinnon kielen kypsyysnäyte, jolla osoitetaan kielen täydellistä hallitsemista (tulevaisuudessa erinomaista taitoa), jos henkilö on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä kuin hän on suorittanut tutkintonsa. Tutkintoon sisältyy myös toisen kotimaisen kielen ns. pieni kielikoe, jolla osoitetaan kielen hyvää tai tyydyttävää taitoa. Näin ollen suomen kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen korkeimman oikeuden ja hovioikeuden sotilasjäseneksi. Vastaavasti ruotsin kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on suorittanut suomen kielen ns. pienen kielikokeen arvosanalla hyvä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen sotilasjäseneksi.

*Siirtymäsäännöksiin* turvattaisiin, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa määräajaksi

määrätty sotilasjäsen olisi edelleen kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

#### **1.10. Laki patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain 9 §:n muuttamisesta**

9 §. Ehdotuksen mukaan 9 §:ään lisätään uusi kolmas virke, jossa säädettäisiin korkeimman hallinto-oikeuden yli-insinööriineuvoston suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Yli-insinööriineuvokselta edellytettäisiin suomen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa sekä ruotsin kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Yli-insinööriineuvoksella on säädettynä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkinto. Nykyisessä tutkintojärjestelmässä korkeakoulututkintoon sisältyy tutkinnon kielen kypsyysnäyte, jolla osoitetaan kielen täydellistä hallitsemista (tulevaisuudessa erinomaista taitoa), jos henkilö on saanut koulusivistyksen samalla kielellä kuin hän on suorittanut tutkintonsa. Tutkintoon sisältyy myös toisen kotimaisen kielen ns. pieni kielikoe, jolla osoitetaan kielen hyvää tai tyydyttävää taitoa. Näin ollen suomen kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on saanut koulusivistyksen samalla kielellä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen yli-insinööriineuvoksen tehtävään. Vastaavasti ruotsin kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on suorittanut suomen kielen ns. pienen kielikokeen arvosanalla hyvä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen yli-insinööriineuvoksen tehtävään.

Esityksessä ei ehdoteta korkeimman hallinto-oikeuden yli-insinööriineuvoksille kumman kielen erinomaista taitoa muodollisena kelpoisuusvaatimuksena. Tätä perustellaan sillä, että korkeimman hallinto-oikeuden päätösehdotuksen yleensä valmisteleen asianomaisen asian esittelijä. Yli-insinööriineuvos ei asiantuntijajäsenenä myöskään toimi istunnon puheenjohtajana. Hänen suulliselle ja

kirjalliselle kielitaidolleen ei näin ollen ole tarvetta asettaa samanlaisia kelpoisuusvaatimuksia kuin markkinaoikeuden tuomarille ja esittelijälle.

*Sirtymäsäännöksiin* turvattaisiin, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa määräajaksi määrätty yli-insinööriineuvos olisi edelleen kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

## **2. Tarkemmat säännökset**

Ehdotettu tuomareiden nimittämisestä annetun lain 12 §:n 3 momentti sisältää asetuksenantovaltuuden. Säännös mahdollistaa, että valtioneuvoston asetuksella säädetään poikkeuksia lain 12 §:n 1 momentissa säädetyistä kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, jos tuomioistuimeen lailla tai lain nojalla perustetaan osastoja tai virkoja suomen- tai ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi. Asetuksenantovaltuus ei edellytä välittömiä toimenpiteitä.

## **3. Voimaantulo**

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti uuden kielilain kanssa 1 päivänä tammikuuta 2004. Nykyinen valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annettu laki, johon tuomareiden kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset sisältyvät, kumoutuu uuden kielilain ja siihen liittyvän lainsäädännön voimaan tullessa. Ehdotetut lait edellyttävät tiedottamista tuomioistuimille sekä tuomioistuinten nimittämiskäytäntöjen sekä asiantuntijajäsenten rekrytoinnin tarkistamista.

## **4. Säättämisyjärjestys**

Ehdotetut lait ovat muutoksia tavallisina lakeina säädettyihin lakeihin. Tämän johdosta ehdotetut lait voidaan säätää tavallisina lakeina.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

## 1.

**Laki****tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* tuomareiden nimittämisestä 25 päivänä helmikuuta 2000 annetun lain (205/2000) 1 §:n 3 momentti, 11 §:n otsikko sekä 12 ja 13 §, sellaisina kuin niistä 11 § on osaksi laissa 1544/2001, seuraavasti:

|   |   |
|---|---|
| <p style="text-align: center;">1 §</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p>Valtakunnanoikeudesta säädetään Suomen perustuslaissa.</p> <p style="text-align: center;">11 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Tuomareiden yleiset kelpoisuusvaatimukset ja nimittämisperusteet</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p style="text-align: center;">12 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Tuomareiden suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset</i></p> <p>Tuomariksi voidaan nimittää 11 §:n mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on tuomioistuimen tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä</p> <p>1) yksikielisessä tuomioistuimessa tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä</p> <p>2) kaksikielisessä tuomioistuimessa tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.</p> <p>Ahvenanmaan käräjäoikeuden ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen tuomareiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain nojalla valtioneuvoston asetuksella.</p> <p>Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää</p> | <p>poikkeuksia 1 momentissa säädetyistä kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, jos tuomioistuimeen perustetaan lailla tai lain nojalla osastoja tai virkoja suomen- tai ruotsinkielisen väestön kielillisten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi.</p> <p style="text-align: center;">13 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Erivapaus</i></p> <p>Tuomarin viran kelpoisuusvaatimuksista ei voida myöntää erivapautta.</p> <hr style="width: 10%; margin: 10px auto;"/> <p>Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____.</p> <p>Tämän lain voimaan tullessa tuomarin virkaan nimitettynä oleva on kielitaidon osalta edelleen kelpoinen sellaiseen tuomarin virkaan, johon hän oli kielitaidon osalta kelpoinen ennen tämän lain voimaantuloa.</p> <p>Ennen tämän lain voimaantuloa määrääjäksi nimitetty tuomari on kielitaidon osalta kelpoinen virkasuhteeseen sen määrääjän loppuun.</p> <p>Määräaikaiseksi tuomariksi yksikieliseen tuomioistuimeen voidaan tämän lain voimaan tultua nimittää viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2004 päättyväksi määrääjäksi henkilö, joka on osoittanut tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävää suullista taitoa ja joka muilta osin täyttää lain kelpoisuusvaatimukset.</p> |
|---|---|

## 2.

**Laki****hovioikeuslain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun hovioikeuslain (56/1994) 6 § seuraavasti:

## 6 §

Hovioikeuden esittelijöitä ovat asessori ja viskaali. Kelpoisuusvaatimuksena asessorin ja viskaalin virkaan on oikeustieteen kandidaatin tutkinto sekä kokemusta tuomarin tehtävistä.

Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena esittelijän virkaan on hovioikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä

1) yksikielisessä hovioikeudessa tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä hovioikeudessa tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Myös hovioikeuden jäsen voi toimia asian esittelijänä. Työjärjestyksessä voidaan muunkin 2 momentissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttävä virkamies määrätä esitteli-

jäksi.

Tämä laki tulee voimaan \_\_\_\_\_ päivänä \_\_\_\_\_ kuuta \_\_\_\_\_ .

Tämän lain voimaan tullessa esittelijän virkaan nimitettynä oleva on kielitaidon osalta edelleen kelpoinen sellaiseen esittelijän virkaan, johon hän oli kielitaidon osalta kelpoinen ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen tämän lain voimaantuloa määrääjäksi esittelijäksi nimitetty on kielitaidon osalta kelpoinen virkasuhteeseen sen määräajan loppuun.

Esittelijän määräaikaiseen virkasuhteeseen yksikieliseen tuomioistuimeen voidaan tämän lain voimaan tultua nimittää viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2004 päättyväksi määräajaksi henkilö, joka täyttää laissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset muilta osin kuin tuomiopiirin toisen kielen tyydyttävän suullisen taidon osalta.



## 3.

**Laki****käräjäoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
lisätään 28 päivänä kesäkuuta 1993 annettuun käräjäoikeuslakiin (581/1993) uusi 4 a § ja 13 a §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä viimeksi mainittu on laissa 1182/2000, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

## 4 a §

Käräjäviskaaliksi voidaan nimittää 3 a §:n 2 momentissa ja notaariksi 4 §:n 2 momentissa säädettyt kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on käräjäoikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä

1) yksikielisessä käräjäoikeudessa tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä käräjäoikeudessa tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Ahvenanmaan käräjäoikeuden notaarien kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain nojalla valtioneuvoston asetuksella.

## 13 a §

Käräjäoikeudessa voi olla maa-oikeuden käsiteltäväksi säädettyjä asioita varten maa-oikeusinsinöörin virkoja. Maa-oikeusinsinööri on toimivaltainen käsittelemään maa-oikeusasioita myös muissa maa-oikeusasioita käsittelevissä käräjäoikeuksissa. Maa-oikeusinsinöörin yhteistoiminta-alueista heidän työtilanteensa mukaan määrätään oikeusministeriön asetuksella.

Maa-oikeusinsinöörin virkaan vaaditaan teknillisessä korkeakoulussa maanmittauksen alalla suoritettu tehtävään soveltuva diplomi-insinöörin tutkinto sekä hyvä kokemus kiinteistötoimitusten suorittamisessa ja hyvä perehtyneisyys kiinteistöjen arviointiin.

Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena maa-oikeusinsinöörin virkaan nimitettävällä on käräjäoikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä

1) yksikielisessä käräjäoikeudessa tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä käräjäoikeudessa tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Maa-oikeusinsinööri nimitetään virkaan samassa järjestyksessä kuin käräjätuomarista säädetään. Tuomarivalintalautakunnan tulee ennen nimitysesityksen tekemistä hankkia maa-oikeusinsinöörin viran hakijoista maanmittauslaitoksen keskushallinnon lausunto. Maa-oikeusinsinöörillä on perustuslaissa tuomareille säädetty virassapysymisoikeus.

Tämä laki tulee voimaan \_\_\_\_\_ päivänä \_\_\_\_\_ kuuta \_\_\_\_\_ .

Tämän lain voimaan tullessa käräjäviskaalin virkaan nimitettynä oleva on kielitaidon osalta edelleen kelpoinen sellaiseen käräjäviskaalin virkaan, johon hän oli kielitaidon osalta kelpoinen ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen tämän lain voimaantuloa määrääjäksi käräjäviskaaliksi nimitetty on kielitaidon osalta kelpoinen virkasuhteeseen sen määräajan loppuun ja ennen tämän lain voimaantuloa notaariksi nimitetty harjoittelukauden loppuun.

Kärjäviskaalin määräaikaiseen virkasuhteeseen ja notaariksi yksikieliseen tuomioistuimeen voidaan tämän lain voimaan tultua nimittää viimeistään 30 päivänä kesäkuuta

2004 päättyväksi määräajaksi henkilö, joka täyttää laissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset muilta osin kuin tuomiopiirin toisen kielen tyydyttävän suullisen taidon osalta.

#### 4.

### Laki

#### korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* korkeimmasta hallinto-oikeudesta 22 päivänä heinäkuuta 1918 annetun lain (17/1918) 2 a §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 107/2000, seuraavasti:

#### 2 a §

Sivutoimisen jäsenen kelpoisuusvaatimuksena on soveltuva ylempi korkeakoulututkinto tekniikan tai luonnontieteiden alalta. Lisäksi häneltä edellytetään, että hän on perehtynyt sovellettavaan lainsäädännön alaan kuuluviin tehtäviin. Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena ympäristöasiantuntijaneuvokseksi nimitettävällä sivutoimisella jäsenellä on suomen kielen hyvä suullinen ja

kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Tämä laki tulee voimaan \_\_\_\_\_ päivänä  
kuuta .

Ennen tämän lain voimaantuloa määräajaksi sivutoimiseksi jäseneksi nimitetty on kielitaidon osalta kelpoinen sivutoimisen jäsenen tehtävään sen määräajan loppuun.

## 5.

**Laki****hallinto-oikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*lisätään* 26 päivänä maaliskuuta 1999 annettuun hallinto-oikeuslakiin (430/1999) uusi 8 a §  
 sekä 10 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

## 8 a §

*Asiantuntijajäsenten kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset*

Hallinto-oikeuden asiantuntijajäseneksi ja varajäseneksi voidaan määrätä 8 §:ssä säädettyt kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on hallinto-oikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä

1) yksikielisessä hallinto-oikeudessa tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä hallinto-oikeudessa tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen asiantuntijajäsenten ja varajäsenten kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain nojalla valtioneuvoston asetuksella.

## 10 §

*Esittelijät*

Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena esittelijän virkaan on hallinto-oikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä

1) yksikielisessä hallinto-oikeudessa tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä hallinto-oikeudessa tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Tämä laki tulee voimaan \_\_\_\_\_ päivänä  
 kuuta \_\_\_\_\_.

Ennen tämän lain voimaantuloa määrääjäksi määrätty asiantuntijajäsen ja varajäsen on kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

Tämän lain voimaan tullessa esittelijän virkaan nimitettynä oleva on kielitaidon osalta edelleen kelpoinen sellaiseen esittelijän virkaan, johon hän oli kielitaidon osalta kelpoinen ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen tämän lain voimaantuloa määrääjäksi esittelijäksi nimitetty on kielitaidon osalta kelpoinen virkasuhteeseen sen määräajan loppuun.

Määräaikaiseksi esittelijäksi virkasuhteeseen yksikieliseen hallinto-oikeuteen voidaan tämän lain voimaan tultua nimittää viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2004 päättyväksi määräajaksi henkilö, joka täyttää laissa säädettyt kelpoisuusvaatimukset muilta osin kuin tuomiopiirin väestön toisen kielen tyydyttävän suullisen taidon osalta.

## 6.

**Laki****vakuutusoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
lisätään 21 päivänä helmikuuta 2003 annettuun vakuutusoikeuslakiin (132/2003) uusi 5 a § seuraavasti:

## 5 a §

*Sivutoimisten jäsenten kielitaito*

Vakuutusoikeuden lääkärijäseneksi voidaan määrätä 4 §:ssä säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Lain 5 §:ssä tarkoitetut sivutoimiset jäsenet tulee määrätä siten, että heidän keskuudessaan on riittävästi sekä suomen että ruotsin

kielen taitoisia jäseniä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös lääkärijäsenten ja muiden sivutoimisten jäsenten varajäseniin.

Tämä laki tulee voimaan \_\_\_\_\_ päivänä  
kuuta \_\_\_\_\_.

Ennen tämän lain voimaantuloa määrääjäksi nimitetty lääkärijäsen ja muu sivutoiminen jäsen on kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

## 7.

**Laki****työtuomioistuimesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* työtuomioistuimesta 31 päivänä heinäkuuta 1974 annetun lain (646/1974) 6 §, sellaisena kuin se on laissa 214/2000, seuraavasti:

## 6 §

Työtuomioistuimen jäseneksi ja varajäseneksi voidaan nimittää kaksikymmentä vuotta täyttänyt Suomen kansalainen, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Työtuomioistuimen jäseneksi ja varajäseneksi voidaan nimittää 2 §:n 2 momentissa sekä 6 §:n 1 momentissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Työtuomioistuimen 2 §:n 3 momentissa tarkoitetut jäsenet tulee nimittää siten, että

heidän keskuudessaan on riittävästi sekä suomen että ruotsin kielen taitoisia jäseniä.

Presidentti, työtuomioistuinneuvos ja jäsen sekä varajäsen on velvollinen eroamaan täytäessään 67 vuotta.

Tämä laki tulee voimaan \_\_\_\_\_ päivänä  
kuuta .

Ennen tämän lain voimaantuloa määrääjäksi työtuomioistuimen jäseneksi ja varajäseneksi nimitetty on kielitaidon osalta kelpoisen tehtävään sen määrääjän loppuun.

## 8.

**Laki****markkinaoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
lisätään 28 päivänä joulukuuta 2001 annettuun markkinaoikeuslakiin (1527/2001) uusi 5 a § seuraavasti:

5 a §

kirjallinen taito.

*Asiantuntijajäsenten kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset*

Markkinaoikeuden asiantuntijajäseneksi voidaan määrätä 5 §:ssä säädetty kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja

Tämä laki tulee voimaan \_\_\_\_\_ päivänä kuuta .

Ennen tämän lain voimaantuloa määrääjäksi määrätty asiantuntijajäsen on kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määrääjän loppuun.

## 9.

**Laki****sotilasoikeudenkäyntilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
lisätään 25 päivänä maaliskuuta 1983 annettuun sotilasoikeudenkäyntilakiin (326/1983) uusi 10 a § seuraavasti:

10 a §

tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Alioikeuden sotilasjäsenet ja heidän varajäsenensä tulee määrätä siten, että heidän keskuudessaan on riittävästi sekä suomen että ruotsin kielen taitoisia sotilasjäseniä.

Korkeimman oikeuden ja hovioikeuden sotilasjäsenellä on kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen

Tämä laki tulee voimaan \_\_\_\_\_ päivänä kuuta .

Ennen tämän lain voimaantuloa määrääjäksi määrätty sotilasjäsen on kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määrääjän loppuun.

**10.****Laki****patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*lisätään* patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä 26 päivänä kesäkuuta 1992 annetun lain (576/1992) 9 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

## 9 §

Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena yli-insinöörineuvokseksi määrättävällä on suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Tämä laki tulee voimaan \_\_\_\_\_ päivänä \_\_\_\_\_ kuuta \_\_\_\_\_.

Ennen tämän lain voimaantuloa määrääjäksi määrätty yli-insinöörineuvos on kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

## Sammandrag på svenska

Lagen angående den språkkunskap, som skall av statstjänsteman fordras (149/1922) har upphävts genom lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003), vilken träder i kraft 1.1.2004.

Enligt gällande lag angående den språkkunskap, som skall av statstjänsteman fordras krävs det att domare i enspråkiga ämbetsdistrikt skall fullständigt behärska det språk som talas av befolkningsmajoriteten inom ämbetsdistriktet samt ha förmåga att förstå landets andra språk och förmåga att i tal behjälpligt använda det andra språket. I tvåspråkiga ämbetsdistrikt skall domare fullständigt behärska befolkningsmajoritetens språk och ha förmåga att i tal och skrift använda landets andra språk.

Enligt 6 § 2 mom. lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda finns bestämmelser om språkkunskapskrav för domartjänster i lagen om utnämning av domare (205/2000), men för närvarande saknar denna lag bestämmelser om språkkunskapskrav.

Justitieministeriet tillsatte 6.3.2003 en arbetsgrupp med uppgift att bereda nya bestämmelser om den språkkunskap i finska och svenska som krävs av domare.

Arbetsgruppens utgångspunkt var att behörighetsvillkoren som gäller domares kunskaper i finska och svenska skulle ställas på en sådan nivå som dels tryggar rättsskyddet, dels beaktar domarnas faktiska språkkunskaper. Arbetsgruppen föreslår bestämmelser om de behörighetsvillkor angående kunskaper i finska och svenska som gäller för domare, föredragande vid domstolarna, tingsfiskaler och notarier vid tingsrätterna samt sakkunnigledamöter vid domstol med uppdraget som bisyssla.

För beredningen av de nya bestämmelserna kartlade arbetsgruppen den språkkunskap i finska och svenska som domarna och föredragandena för närvarande har samt frågan om denna språkkunskap är tillräcklig för att domarna och föredragandena skall klara av sina tjänsteåligganden. Denna förfrågan riktares till alla tvåspråkiga domstolar samt till några enspråkiga domstolar. Svaren på för-

frågan gav vid handen att domstolarna ställer sig positivt till att betjäna medborgarna på båda språken. Domarna uppfyller också de formella behörighetsvillkor som gäller kunskap i finska och svenska. Däremot visade det sig att den faktiska språkkunskapen inte alltid räcker till för att handlägga och avgöra ärenden på det andra språket. Bristerna var störst beträffande svenska i enspråkigt finska domstolar och i tvåspråkiga tingsrätter och förvaltningsdomstolar.

Arbetsgruppen anser att behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper endast skall utgöra en lagstadgad minimistandard. Utöver det finns det andra medel för att förbättra och upprätthålla språkkunskaper. Bestämmelserna i lagen om den språkkunskap som krävs av offentligt anställda om att myndigheterna skall ordna utbildning och genom andra personalpolitiska åtgärder se till att de anställda har tillräckliga kunskaper för att kunna sköta myndighetens uppgifter gäller också domstolarna.

Domare vid en enspråkig domstol skall enligt förslaget ha utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets. Detta motsvarar kravet att fullständigt behärska språket, vilket ingår i den nu gällande lagen. Dessutom kommer det att krävas att domare vid enspråkiga domstolar skall ha nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket. Detta betyder att det av domarna i enspråkiga domstolar skulle krävas bättre muntlig kunskap i det andra språket än enligt nuvarande lag.

Domare vid en tvåspråkig domstol skall enligt förslaget ha utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets och nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen.

I rättskipningen medverkar också föredragande vid domstolarna, tingsfiskaler och notarier vid tingsrätterna samt sakkunnigledamöter med uppdraget som bisyssla. Dessa utnämns inte enligt lagen om utnämning av domare.

Föredragandena vid domstolarna bereder i regel utkastet till domstolsbesluten och del-



tar därigenom på ett centralt sätt i domstolarnas rättskipning. Också tingsfiskalerna, som hör till tingsrätternas personal, och notarierna, som utför sin domstolspraktik vid tingsrätterna, deltar i rättskipningen bl.a. genom att fungera som ledamot eller ordförande i tingsrätten. Med tanke på föredragandenas, tingsfiskalernas och notariernas centrala roll för domstolarnas verksamhet är det enligt arbetsgruppen ändamålsenligt att föreskriva om deras kunskaper i finska och svenska på motsvarande sätt som för domare.

I högsta förvaltningsdomstolens, förvaltningsdomstolarnas, försäkringsdomstolens, arbetsdomstolens och marknadsdomstolens sammanträden samt i mål som behandlas vid i de allmänna domstolarna i den ordning som föreskrivs i militära rättegångslagen deltar sakkunnigledamöter med uppdraget som bisyssla. Dessa sakkunnigledamöter deltar i domstolens verksamhet genom att i första hand bidra med sin sakkunskap på respektive område. Sakkunnigledamöterna har därför en viktig roll i domstolarnas rättskipning i mål som kräver särskild expertis. Dessa sakkunnigledamöter är emellertid inte i regel ansvariga för domstolsbeslutens formulering och det är därför enligt arbetsgruppen inte påkallat att för sakkunnigledamöter ställa krav på utmärkt kunskap i finska eller svenska.

Enligt arbetsgruppens förslag skall av sådana sakkunnigledamöter, som har högskoleexamen som behörighetsvillkor, i en tvåspråkig domstol krävas goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska. Vid enspråkiga domstolar skall av sådana sakkunnigledamöter krävas goda muntliga och

skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domkretsen och nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket. Inga behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper föreslås för sådana sakkunnigledamöter som inte har högskoleexamen som behörighetsvillkor. I dessa fall föreslås att dessa ledamöter skall förordnas så att det bland dem finns ett tillräckligt antal ledamöter med kunskaper i såväl finska som svenska.

I arbetsgruppens betänkande ingår det utöver förslag om ändring av lagen om utnämning av domare även förslag till ändring av lagar om hovrättslagen (56/1994), tingsrättslagen (581/1993), lagen om högsta förvaltningsdomstolen (17/1918), lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999), lagen om försäkringsdomstolen (132/2003), lagen om arbetsdomstolen (646/1974), marknadsdomstolslagen (1527/2001), militära rättegångslagen (326/1983) och lagen om behandling av besvärssärenden vid patent- och registerstyrelsen (576/1992).

Arbetsgruppens förslag till övergångsbestämmelser säkerställer att den som är utnämnd till en domartjänst fortfarande är behörig i fråga om språkkunskaperna för en sådan domartjänst som han eller hon med avseende på språkkunskaperna var behörig för innan lagen trädde i kraft. Den som innan de föreslagna lagarna träder i kraft har blivit utnämnd för viss tid till sakkunnigledamot skall enligt övergångsbestämmelserna fortfarande, vad språkkunskaperna beträffar, anses behörig för uppgiften för den tid utnämningen gäller.

## 1.

**Lag****om ändring av lagen om utnämning av domare**

I enlighet med riksdagens beslut  
ändras i lagen den 25 februari 2000 om utnämning av domare (205/2000) 1 § 3 mom., rubriken för 11 § samt 12 och 13 §, av dessa lagrum 11 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1544/2001, som följer:

1 §  
-----  
Om riksätten bestäms i Finlands grundlag.

11 §  
*Allmänna behörighetsvillkor och grunder för  
utnämning av domare*  
-----

12 §  
*Behörighetsvillkor som gäller domares kunskaper i finska och svenska*

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 11 § kan utnämnas till domare om han eller hon har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets samt

1) vid enspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen samt

2) vid tvåspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller domarnas språkkunskaper vid Ålands tingsrätt och Ålands förvaltningsdomstol utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland genom förordning av statsrådet.

Genom förordning av statsrådet kan undan-

tag föreskrivas från behörighetsvillkoren i 1 mom. angående kraven på språkkunskaper, om det genom lag eller med stöd av lag inrättas avdelningar eller tjänster vid en domstol för att trygga de språkliga rättigheterna för domkretsens finska eller svenska befolkning.

13 §

*Dispens*

Dispens från behörighetsvillkoren kan inte beviljas i fråga om domartjänster.

Denna lag träder i kraft den .

När denna lag träder i kraft är den som är utnämnd till en domartjänst fortfarande behörig i fråga om språkkunskaperna för sådan domartjänst som han eller hon med avseende på språkkunskaperna var behörig för innan lagen trädde i kraft.

En domare som blivit utnämnd för viss tid innan denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna behörig för tjänsteförhållandet till utgången av den fastställda tiden.

När denna lag har trätt i kraft kan en person som har visat hjälplig muntlig förmåga i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen och som i övrigt uppfyller de i lag föreskrivna behörighetsvillkoren utnämnas till domare för viss tid vid enspråkig domstol, om den fastställda tiden går ut senast den 30 juni 2004.

## 2.

**Lag****om ändring av 6 § hovrättslagen**

I enlighet med riksdagens beslut  
ändras 6 § hovrättslagen av den 21 januari 1994 (56/1994) som följer:

## 6 §

Föredragande vid hovrätten är assessor och fiskal. Behörighetsvillkor för tjänsterna som assessor och fiskal är juris kandidatexamen samt erfarenhet av domaruppgifter.

För tjänst som föredragande är behörighetsvillkoret som gäller språkkunskaper utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom hovrättens domkrets samt

1) vid enspråkiga hovrätter nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen och

2) vid tvåspråkiga hovrätter nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen.

Även en ledamot av hovrätten kan vara föredragande. I arbetsordningen kan också en annan tjänsteman som uppfyller behörighetsvillkoren i 2 mom. förordnas till föredragande.

Denna lag träder i kraft den \_\_\_\_\_.

När denna lag träder i kraft är den som är utnämnd till en tjänst som föredragande fortfarande behörig i fråga om språkkunskaperna för sådan tjänst som föredragande som han eller hon med avseende på språkkunskaperna var behörig för innan lagen trädde i kraft.

Den som blivit utnämnd för viss tid till föredragande innan denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna behörig för tjänsteförhållandet till utgången av den fastställda tiden.

När denna lag har trätt i kraft kan en person som uppfyller de i lag föreskrivna behörighetsvillkoren, utom kravet på nöjaktig förmåga att i tal använda domkretsens andra språk, utnämnas till föredragande i tjänsteförhållande för viss tid vid enspråkig domstol, om den fastställda tiden går ut senast den 30 juni 2004.

## 3.

**Lag****om ändring av tingsrättslagen**

I enlighet med riksdagens beslut fogas till tingsrättslagen av den 28 juni 1993 (581/1993) en ny 4 a § och ett nytt 13 a § 3 mom., sådant detta lyder i lag 1182/2000, varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., som följer:

## 4 a §

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 3 a § 2 mom. och den som uppfyller behörighetsvillkoren i 4 § 2 mom. kan utnämnas till tingsfiskal respektive notarie, om han eller hon har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom tingsrättens domkrets samt

1) vid enspråkiga tingsrätter nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen samt

2) vid tvåspråkiga tingsrätter nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller språkkunskaperna för notarier vid Ålands tingsrätt utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland genom förordning av statsrådet.

## 13 a §

Vid tingsrätten kan det för mål och ärenden som skall behandlas av jorddomstolen finnas tjänster som jordrättsingenjör. Jordrättsingenjören är behörig att behandla jordrättsmål och jordrättsärenden även vid andra tingsrätter som behandlar jordrättsmål och jordrättsärenden. Angående jordrättsingenjörernas arbetsområden i enlighet med deras arbets-situation bestäms genom förordning av justitieministeriet.

För tjänsten som jordrättsingenjör krävs för uppgiften lämplig diplomingenjörsexamen inom lantmäteribranschen vid en teknisk högskola och god erfarenhet av verkställande

av fastighetsförrättningar och god förtrogenhet med värdering av fastigheter.

För den som utnämns till en tjänst som jordrättsingenjör är behörighetsvillkoret som gäller språkkunskaper utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom tingsrättens domkrets samt

1) vid enspråkiga tingsrätter nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen och

2) vid tvåspråkiga tingsrätter nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen.

Jordrättsingenjören utnämns i den ordning som bestäms i fråga om tingsdomare. Innan utnämningsframställning görs skall domarförslagsnämnden inhämta yttrande av lantmäteriverkets centralförvaltning om sökandena till en jordrättsingenjörstjänst. Jordrättsingenjörerna har den rätt att kvarstå i tjänsten som i grundlagen bestäms för domare.

Denna lag träder i kraft den \_\_\_\_\_.

När denna lag träder i kraft är den som är utnämnd till en tjänst som tingsfiskal fortfarande behörig i fråga om språkkunskaperna för sådan tjänst som tingsfiskal som han eller hon med avseende på språkkunskaperna var behörig för innan lagen trädde i kraft.

Den som blivit utnämnd för viss tid till tingsfiskal innan denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna behörig för tjänsteförhållandet till utgången av den fastställda tiden och den som blivit utnämnd till notarie

innan denna lag träder i kraft är behörig till praktiktidens slut.

När denna lag har trätt i kraft kan en person som uppfyller de i lag föreskrivna behörighetsvillkoren, utom kravet på nöjaktig för-

måga att i tal använda domkretsens andra språk, utnämns till tingsfiskal i tjänsteförhållande för viss tid eller till notarie vid enspråkig domstol, om den fastställda tiden går ut senast den 30 juni 2004.

#### 4.

### Lag

#### om ändring av 2 a § lagen om högsta förvaltningsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 22 juli 1918 om högsta förvaltningsdomstolen (17/1918) 2 a § 3 mom. sådant det lyder i lag 107/2000, som följer:

#### 2 a §

Behörighetsvillkor för en ledamot med uppdraget som bisyssla är lämplig högre högskoleexamen inom det tekniska eller naturvetenskapliga området. Dessutom förutsätts att ledamoten är förtrogen med uppgifter som hör till området för den lagstiftning som skall tillämpas. För sådan ledamot som utnämns till miljöakkunnigråd med uppgiften som bisyssla är behörighetsvillkoret som gäller språkkunskaper goda muntliga och

skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

Denna lag träder i kraft den .

Den som blivit utnämnd för viss tid till ledamot med uppdraget som bisyssla innan denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppdraget till utgången av den fastställda tiden.

## 5.

**Lag****om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna**

I enlighet med riksdagens beslut fogas till lagen den 26 mars 1999 om förvaltningsdomstolarna (430/1999) en ny 8 a § samt till 10 § ett nytt 2 mom. som följer:

## 8 a §

*Behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöters språkkunskaper*

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 8 § kan förordnas till sakkunnigledamot eller suppleant vid en förvaltningsdomstol om han eller hon har goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom förvaltningsdomstolens domkrets samt

1) vid enspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen samt

2) vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöternas och suppleanternas språkkunskaper vid Ålands förvaltningsdomstol utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland genom förordning av statsrådet.

## 10 §

*Föredragande*

För tjänst som föredragande är behörighetsvillkoret som gäller språkkunskaper utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom förvaltningsdomstolens domkrets samt

1) vid enspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen samt

2) vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen.

Denna lag träder i kraft den \_\_\_\_\_.

En sakkunnigledamot eller suppleant som blivit förordnad för viss tid innan denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppgiften till utgången av den fastställda tiden.

När denna lag träder i kraft är den som är utnämnd till en tjänst som föredragande fortfarande behörig i fråga om språkkunskaperna för en sådan föredragandetjänst som han eller hon med avseende på språkkunskaperna var behörig för innan lagen trädde i kraft.

En föredragande som blivit utnämnd för viss tid innan denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna behörig för tjänsteförhållandet till utgången av den fastställda tiden.

När denna lag har trätt i kraft kan en person som uppfyller de i lag föreskrivna behörighetsvillkoren, utom kravet på nöjaktig förmåga att i tal använda befolkningens andra språk inom domkretsen, utnämnas till föredragande i tjänsteförhållande för viss tid vid enspråkig förvaltningsdomstol, om den fastställda tiden går ut senast den 30 juni 2004.

## 6.

**Lag****om ändring av lagen om försäkringsdomstolen**

I enlighet med riksdagens beslut  
 fogas till lagen den 21 februari 2003 om försäkringsdomstolen (132/2003) en ny 5 a § som  
 följer:

## 5 a §

*Språkkunskaper för ledamöter med uppgiften  
 som bisyssla*

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 4 § kan förordnas till läkarledamot vid försäkringsdomstolen om han eller hon har goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

De ledamöter med uppgiften som bisyssla som avses i 5 § skall förordnas så att det bland dem finns ett tillräckligt antal ledamöter med kunskaper i såväl finska som

svenska.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas också på suppleanter för läkarledamöter och andra sakkunnigledamöter med uppgiften som bisyssla.

\_\_\_\_\_

Denna lag träder i kraft den \_\_\_\_\_.

Den som blivit utnämnd för viss tid till läkarledamot eller annan sakkunnigledamot med uppgiften som bisyssla innan denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppgiften till utgången av den fastställda tiden.

## 7.

**Lag****om ändring av 6 § lagen om arbetsdomstolen**

I enlighet med riksdagens beslut  
ändras i lagen den 31 juli 1974 om arbetsdomstolen (646/1974) 6 §, sådan den lyder i lag  
214/2000, som följer:

## 6 §

Till ledamot och suppleant i arbetsdomstolen kan utnämnas finsk medborgare som har fyllt tjugo år och som inte har försatts i konkurs eller vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 2 § 2 mom. och i 6 § 1 mom. kan utnämnas till ledamot eller suppleant i arbetsdomstolen om han eller hon har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

De ledamöter av arbetsdomstolen som avses i 2 § 3 mom. skall förordnas så att det bland dem finns ett tillräckligt antal ledamö-

ter med kunskaper i såväl finska som svenska.

Presidenten, arbetsdomstolsrådet och ledamöterna samt suppleanterna skall avgå då de fyller 67 år.

\_\_\_\_\_

Denna lag träder i kraft den \_\_\_\_\_.

Den som blivit utnämnd för viss tid till ledamot eller suppleant i arbetsdomstolen innan denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppgiften till utgången av den fastställda tiden.



## 8.

**Lag****om ändring av marknadsdomstolslagen**

I enlighet med riksdagens beslut  
 fogas till marknadsdomstolslagen av den 28 december 2001 (1527/2001) en ny 5 a § som  
 följer:

5 a § kunska-per i svenska.

*Behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöters språkkunskaper*

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 5 § kan utnämnas till sakkunnigledamot vid marknadsdomstolen om han eller hon har goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga

\_\_\_\_\_

Denna lag träder i kraft den .  
 Den som blivit utnämnd för viss tid till sakkunnigledamot innan denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppgiften till utgången av den fastställda tiden.

## 9.

**Lag****om ändring av militära rättegångslagen**

I enlighet med riksdagens beslut  
 fogas till militära rättegångslagen av den 25 mars 1983 (326/1983) en ny 10 a § som följer:

10 a § muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

En underrätts militära ledamöter och suppleanterna för dem skall förordnas så att det bland dem finns ett tillräckligt antal militära ledamöter med kunskaper i såväl finska som svenska.

För en militär ledamot av högsta domstolen eller hovrätten är behörighetsvillkoret som gäller språkkunskaper goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga

\_\_\_\_\_

Denna lag träder i kraft den .  
 Den som blivit utnämnd för viss tid till militär ledamot innan denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppgiften till utgången av den fastställda tiden.

**10.****Lag****om ändring av 9 § lagen om behandling av besvärärenden vid patent- och registerstyrelsen**

I enlighet med riksdagens beslut  
*fogas* till 9 § lagen den 26 juni 1992 om behandling av besvärärenden vid patent- och registerstyrelsen (576/1992) ett nytt 2 mom. som följer:

## 9 §

-----  
För den som förordnas till överingenjörsråd är behörighetsvillkoret som gäller språkkunskaper goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

-----  
Denna lag träder i kraft den .  
Den som blivit utnämnd för viss tid till överingenjörsråd innan denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppgiften till utgången av den fastställda tiden.